

Zutphenseweg 6
7418 AJ Deventer
T. 085 0640398

IBAN. NL75 KNAB 0257 4081 34
KVK. 71740058
BTW. 858 830 450 B01

Rapportage van onderzoek Gemeenteraad van Utrecht

15 februari 2024

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
1.1	Aanleiding en doelstelling.....	3
1.2	Procesbeschrijving	4
1.3	Leeswijzer	4
2.	Toetsings- en referentiekader.....	5
2.1	Gedragscode	5
2.1.1	Huidige gedragscode.....	5
2.1.2	Voormalige gedragscode	8
2.2	Protocol ongewenst gedrag.....	9
3.	Achtergrond	11
3.1	Motie inzake Koranverbrandingen	11
3.2	Brief burgemeester	12
3.3	Betrokken actoren	13
4.	Gesprek 21 september 2023.....	14
4.1	Verklaring raadslid X	14
4.2	Verklaring raadslid Y	16
4.3	Verklaring raadslid Z	17
4.4	Verklaring fractievoorzitter D66	18
5.	Berichtgeving DENK op sociale media	19
5.1	Feitelijke berichtgeving.....	19
5.2	Verklaringen inzake berichtgeving.....	20
5.2.1	Verklaring raadslid Y	20
5.2.2	Verklaring raadslid X	21
5.2.3	Overige verklaringen.....	22
5.3	Nasleep berichtgeving	23
5.3.1	Verklaringen inzake nasleep berichtgeving	23
5.3.1.1	Verklaring raadslid Y.....	23
5.3.1.2	Verklaring raadslid X.....	25
5.3.1.3	Overige verklaringen	26
6	Totstandkoming brief.....	31
6.1	Inleiding	31
6.2	Verklaringen leden whatsappgroep.....	31
6.2.1	Verklaring raadslid X	31
6.2.2	Verklaring raadslid Q.....	32
6.2.3	Verklaring raadslid R	33
6.2.4	Verklaring fractievoorzitter Student & Starter	34
6.2.5	Verklaring fractievoorzitter D66	35
6.2.6	Verklaring fractievoorzitter VVD.....	36
6.2.7	Verklaring fractievoorzitter PvdA.....	37
6.3	Overige verklaringen.....	38
6.4	Verklaring raadslid Y	41
7.	Verzending brief en nasleep	42
7.1	Verzending brief.....	42
7.3	Gevolgen uitlekken brief voor raadslid Y	42
7.4	Reacties op brief	43
8.	Advies.....	46
8.1	Recapitulatie bevindingen	46
8.2	Advies.....	48
8.2.1	Beoordeling.....	48
8.2.2	Vervolgstappen	50
9.	Tot slot	50

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

Deze rapportage is het resultaat van een onderzoek dat wij hebben uitgevoerd op verzoek van de burgemeester van de gemeente Utrecht. De aanleiding en doelstelling van de opdracht is in de opdrachtbevestiging d.d. 31 oktober 2023 als volgt verwoord:

‘In uw gemeenteraad is recentelijk een motie besproken over het onderwerp Koranverbrandingen. Voorafgaand aan de stemming over deze motie zou een raadslid met een Islamitische achtergrond zijn benaderd door de indiener van de motie, waarbij deze laatste zou hebben aangegeven dat als het betreffende raadslid niet voor de motie zou stemmen, dit raadslid online zou worden ‘blootgesteld’. Kort daarna zou de indiener van de motie een video met de stemuitslag online hebben geplaatst, waarin werd gedaan alsof de raad had ingestemd met een verbod op Koranverbrandingen. Daarna zouden een aantal raadsleden met een bepaalde achtergrond, waaronder het eerdergenoemde raadslid, haatreacties en intimiderende berichten hebben ontvangen.

Mede naar aanleiding van voorgaande werden er gesprekken gevoerd tussen de voorzitter van de raad en de betrokken raadsleden, waarbij nadrukkelijk werd ingezoomd op de verstrekkendheid van de verantwoordelijkheid op sociale media, in het bijzonder voor de mogelijke reacties van volgers. Toch is er lopende dit traject in een brief aan de burgemeester door een groot aantal raadsleden hun zorgen uitgesproken over voornoemde gang van zaken en hebben zij de burgemeester, in haar rol als voorzitter van de raad, opgeroepen om ‘zorg te dragen voor een veilige uitoefening van hun volksvertegenwoordigende rol in en buiten de raadzaal, door duidelijke grenzen te stellen en deze praktijken te veroordelen’.

De indiener van de motie is verbolgen over voornoemde brief en het uitlekken hiervan naar de media. Hij heeft dit aangemerkt als een aantasting van zijn goede naam, onder meer omdat hij hierdoor niet alleen intern binnen de gemeenteraad, maar ook op zijn werk wordt aangesproken op vermeend ongewenst gedrag. Om die reden heeft hij hiervan melding gedaan bij de voorzitter en de griffier van de gemeenteraad.

De gemeenteraad van Utrecht heeft integriteit en omgangsvormen hoog in het vaandel. Daarom neemt u deze kwestie uiterst serieus en wenst u deze vanuit het oogpunt van zorgvuldigheid onafhankelijk te laten onderzoeken. In uw Protocol ongewenst gedrag wordt benoemd dat ‘ervaren ongewenst gedrag’ aanhangig kan worden gemaakt bij een (extern) gezaghebbend persoon, die om een beoordeling kan worden gevraagd. Dat is de reden dat u met ons contact heeft opgenomen.

De doelstelling van de opdracht is het doen van een onderzoek naar het vermeende ongewenste gedrag en u dienaangaande te adviseren. Het onderzoek richt zich zowel op hetgeen zich tussen de twee betrokken raadsleden heeft afgespeeld rondom de stemming over de motie, als de gang van zaken rond het verzenden van de brief. In ons advies zullen wij ingaan op de volgende vragen:

- Hoe kan het handelen van betrokkenen rondom de stemming inzake de motie en de verzending van de brief door de gemeenteraad van Utrecht worden beoordeeld in het licht van geldende regelgeving, waaronder de eigen gedragscode?*
- Welke vervolgstappen kunnen en/of dienen te worden ondernomen door de gemeenteraad van Utrecht?’*

1.2 Procesbeschrijving

In het kader van de opdracht hebben wij documentatie bestudeerd en interviews gehouden.

Ten aanzien van de interviews merken wij op dat wij in totaal 21 interviews hebben gehouden. Wij hebben met alle fractievoorzitters van de raad een interview gehouden. Daarnaast hebben wij ook nog vier (andere) raadsleden geïnterviewd en hebben wij een interview gehouden met de griffier van de gemeenteraad. Het merendeel van de interviews is in november 2023 gehouden, maar er zijn ook nog interviews in december 2023 en januari 2024 gehouden. Het laatste interview heeft plaatsgevonden op 25 januari jl.

Van alle interviews hebben wij verslagen gemaakt die in concept aan de geïnterviewden zijn voorgelegd.

Ten aanzien van het dossieronderzoek merken wij op dat wij stukken hebben bestudeerd die ons zijn aangeleverd door de opdrachtgever en door geïnterviewden.

Tijdens het onderzoek is gebleken dat in oktober 2023 een whatsappgroep is opgericht, waarin een aantal raadsleden en fractievoorzitters zat. Deze whatsappgroep is opgericht om de eerdergenoemde brief aan de burgemeester voor te bereiden. In de whatsappgroep zijn meerdere versies van de brief gedeeld en zijn afspraken gemaakt over de vertrouwelijkheid en de verspreiding van de brief. Wij hebben via de griffier verzocht om de in deze whatsappgroep gedeelde berichten, waaronder de verschillende versies van de brief, met ons te delen c.q. ons hierin inzage te verlenen. Dit verzoek is afgewezen.

Op grond van de interviews en de bestudeerde documentatie hebben wij een rapportage opgesteld. Onderdelen van deze concept rapportage (hoofdstuk 1 t/m 5) zijn in het kader van wederhoor op 6 februari jl. voorgelegd aan de twee betrokken raadsleden. Hun reacties zijn, voor zover relevant, verwerkt in onderhavige rapportage.¹

Kort samengevat hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:

- Het bestuderen van documentatie;
- Het opstellen van een toetsings- c.q. referentiekader;
- Het houden van interviews;
- Het analyseren van de bevindingen van onderzoek;
- Het voorleggen van de concept bevindingen van onderzoek aan betrokkenen;
- Het opstellen van een onderzoeksrapportage.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat het toetsings- c.q. referentiekader van onderhavig onderzoek. In hoofdstuk 3 gaan wij in op de achtergrond van het onderzoek. In hoofdstuk 4 tot en met hoofdstuk 7 zijn de bevindingen van ons onderzoek weergegeven. Hoofdstuk 8 bevat ons advies.

¹ De wederhoorreactie van raadslid Y is door middel van voetnoten verwerkt in de rapportage. Raadslid X heeft in het kader van wederhoor alleen het volgende opgemerkt: *“Over het algemeen onderschrijf ik een groot gedeelte van het document. Echter, herken ik mij niet in de verklaring van [naam raadslid Y]. Dit reflecteert, mijn inziens, niet wat daadwerkelijk gebeurd is. Over het algemeen herken wel het beschreven verloop van die dag in andere verklaringen.”*

2. Toetsings- en referentiekader

Het toetsings- c.q. referentiekader voor deze casus wordt onder meer gevormd door de gedragscode van de gemeenteraad en het protocol ongewenst gedrag.

2.1 Gedragscode

2.1.1 Huidige gedragscode

De gemeenteraad van Utrecht heeft een eigen gedragscode. Tijdens onderhavig onderzoek is een nieuwe gedragscode vastgesteld. Deze was daardoor formeel gezien nog niet van toepassing op onderhavige casus.

De nieuwe gedragscode bevat een voorwoord van de burgemeester. Daarin zegt zij onder meer het volgende:

‘Deze gedragscode is het resultaat van een proces waar we al een tijd mee bezig zijn, namelijk de aanscherping van ons integriteitsbeleid. In feite voert dit dertig jaar terug toen Ien Dales haar beroemde speech ‘Een beetje integriteit bestaat niet’ hield, waarmee het begrip integriteit een zelfstandige betekenis kreeg. Ien Dales wees op het risico van bezoedeling van de ambtelijke en politieke reputatie, de aantasting van de integriteit en de ondermijning van de democratische rechtsstaat.

(...)

Vanuit democratisch oogpunt is het van een niet te onderschatten belang dat wij ons werk op een integere en transparante manier doen. Ik vind het belangrijk dat we hier regelmatig het gesprek met elkaar over voeren. Weet mij, de griffier en uw collega’s te vinden als u een dilemma ervaart. Met elkaar maken en houden we integriteit bespreekbaar.

Ik wens u met dit alles heel veel succes en wijsheid toe. Deze gedragscode geeft daarbij houvast.’

In de inleiding van het document wordt een en ander opgemerkt over het doel van de gedragscode:

‘(...) Deze gedragscode helpt raadsleden invulling te geven aan deze woorden. Ze bevat een nadere invulling en concretisering van de wettelijke regels. Daarnaast bevat ze kernbegrippen en onderlinge afspraken die bedoeld zijn als houvast en toetssteen. Zo vormt de gedragscode een beoordelingskader bij twijfel, vragen en discussies. De gedragscode bevat ook afspraken over gewenste onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang tussen raadsleden, collegeleden en ambtenaren, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is immers niet alleen gewenst op individueel niveau, maar ook een voorwaarde voor het optimaal functioneren van de raad als democratisch orgaan. Daarnaast is het van groot belang voor het vertrouwen van inwoners in de Utrechtse democratie.

(...)

Om die reden heeft de Utrechtse raad ook handelingsprotocollen opgesteld, waarin staat hoe te handelen bij twijfel of vermoedens van integriteitsschendingen en wat je kan doen als je ongewenst gedrag ervaart. Deze handelingsprotocollen worden tegelijkertijd met de gedragscode door de raad vastgesteld.

Uiteindelijk geldt: integriteit moet je doen. Een integriteitsbeleid dat alleen op papier bestaat is een dode letter. Daarom is het goed als het handelen van raadsleden regelmatig onderwerp van gesprek is, juist ook onderling. Deze gedragscode biedt daar een kader voor, en is daarmee het startpunt van een integere raad.’

In de gedragscode zijn ook de ‘Utrechtse kernwaarden’ opgenomen:

VERANTWOORDELIJKHEID

Met macht komt verantwoordelijkheid. Raadsleden zijn in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor hun doen en laten. Zij erkennen echter ook dat hun positie in onze democratische rechtsstaat met zich meebrengt dat zij bereid zijn over hun handelen verantwoording af te leggen, naar elkaar en naar de inwoners toe. Bij hun handelen stellen zij de kwaliteit van het openbaar bestuur centraal.

OPENHEID

Raadsleden handelen transparant en leggen over hun handelen proactief verantwoording af. Bij twijfel over wat juist is om te doen, zijn zij open en bespreken zij dilemma's.

MEER DAN REGELS

Integriteit is meer dan het respecteren van de juridische kaders. Het is ook belangrijk dat raadsleden aan de buitenwereld kunnen uitleggen waarom zij tot keuzes komen. Raadsleden zijn zich bewust van het feit dat hun handelen binnen en buiten de raad van invloed is op hoe inwoners en bedrijven naar de gemeente kijken en daarmee van invloed is op het vertrouwen in de gemeente. Schending van integriteitsnormen of publieke discussie daarover doen afbreuk aan individu, partij en collectief.

VERTROUWEN

Raadsleden vertrouwen erop dat collega-raadsleden, ieder vanuit hun eigen achtergrond en visie, het belang van Utrecht vooropstellen. We hebben afgesproken het ambt van raadslid te vervullen met respect voor elkaar, de leden van het college, de ambtenaren en de inwoners van Utrecht te vervullen. Dit respect en onderling vertrouwen wordt niet lichtzinnig geschaad.

MEER DAN REGELS

Integriteit is meer dan het respecteren van de juridische kaders. Het is ook belangrijk dat raadsleden aan de buitenwereld kunnen uitleggen waarom zij tot keuzes komen. Raadsleden zijn zich bewust van het feit dat hun handelen binnen en buiten de raad van invloed is op hoe inwoners en bedrijven naar de gemeente kijken en daarmee van invloed is op het vertrouwen in de gemeente. Schending van integriteitsnormen of publieke discussie daarover doen afbreuk aan individu, partij en collectief.'

In de gedragscode is een hoofdstuk opgenomen over omgangsvormen. Deze bevatten de volgende bepalingen:

'Artikel 5.1 Omgangsvormen

1. *Raadsleden bejegenen elkaar, andere bestuurders, de griffier, de gemeentesecretaris en andere ambtenaren op correcte wijze zowel mondeling, schriftelijk als in de (sociale) media. Zij blijven ver weg van pestgedrag, seksuele intimidatie, discriminatie, agressie en geweld. Ook 'op de persoon spelen', grof taalgebruik en ongefundeerde beschuldigingen van strafbaar gedrag aan het adres van raadsleden of andere fracties zijn ongewenste omgangsvormen.*
2. *Vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid bewaken en bevorderen raadsleden actief de sociale veiligheid. Dat doen raadsleden door zelf het goede voorbeeld te geven en elkaar aan te spreken op ongewenst gedrag. Collega-raadsleden kunnen elkaar hierbij ondersteunen.*
3. *Als raadsleden ongewenst gedrag van collega-raadsleden ervaren hebben, kunnen zij zich wenden tot de vertrouwenspersoon voor advisering en ondersteuning.*

Artikel 5.2 Omgangsvormen in vergadering

1. *Raadsleden houden zich tijdens de raads- en commissievergaderingen aan het Reglement van Orde en de Verordening op de Raadscommissies en volgen de aanwijzingen van de voorzitter op.*
2. *Raadsleden spreken in het debat via de voorzitter.*
3. *Optreden tegen een (mogelijk) grensoverschrijdende bejegening tijdens vergaderingen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de voorzitter en de raadsleden. De voorzitter kan een raadslid vermanen en terugroepen tot de behandeling van het onderwerp. De spreker wordt in de gelegenheid*

gesteld de woorden, die tot de waarschuwing aanleiding hebben gegeven, terug te nemen. Indien de spreker van deze gelegenheid geen gebruik maakt, kan de voorzitter de spreker het woord ontnemen of de vergadering voor een bepaalde tijd schorsen of zelfs sluiten.

4. *Raadsleden kunnen de voorzitter wijzen op een (mogelijk) grensoverschrijdende bejegening met een punt van orde of een persoonlijk feit.*
5. *Een raadslid dat door zijn gedragingen de gang van zaken belemmert, kan op voorstel van de voorzitter door de raad het verdere verblijf in de vergadering worden ontzegd. Bij herhaling van het gedrag kan het raadslid voor ten hoogste drie maanden toegang tot de vergadering worden ontzegd.*

Artikel 5.3 Gebruik sociale media en e-mail

Raadsleden houden zich bij het gebruik van sociale media en e-mail aan de etiquette, zoals die door het dagelijks bestuur van de raad is vastgesteld.

In een toelichting op de voornoemde bepalingen wordt hierover het volgende opgemerkt:

'Toelichting

Iedereen heeft recht op een sociaal veilige werkomgeving, ook raadsleden en hun medewerkers. Los van de gevolgen van grensoverschrijdend gedrag op individueel niveau, zijn correcte omgangsvormen van raadsleden van fundamenteel belang voor het goed functioneren van de democratie.

Een respectvolle omgang met elkaar en met informatie is een vereiste om met elkaar tot een werkelijk debat te komen op basis van feiten. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat juist in een omgeving waar strijd is om ideeën, een veilige omgeving noodzakelijk is om heersende aannames te bevragen en minderheidsstandpunten te kunnen horen. Dat is essentieel voor een zorgvuldige besluitvorming.

Bovendien zijn onderlinge omgangsvormen in de raad van betekenis voor de vraag hoe inwoners en bedrijven naar de gemeente kijken. De manier waarop het college en de raad onderling en met elkaar omgaan is van invloed op de geloofwaardigheid van de politiek. Het goede voorbeeld geven, ook in de privésfeer, is daarbij de norm.

Politiek is debatteren, en kan daarbij ook een arena van strijd en emotie zijn. Daar mogen verschillen worden uitvergroot. Daarbij geldt wel: we houden de ogen op de bal, niet op de persoon.

Elkaar aanspreken

Buiten de raadsvergadering hebben we afgesproken dat als een collega-raadslid iemands grens overschrijdt, je dit raadslid daarop kunt aanspreken, op het moment zelf of achteraf. Deze verantwoordelijkheid ligt niet alleen bij de persoon die de ongewenste gedraging ervaart, maar ook bij collega-raadsleden. Hierbij geldt dat ingrijpen gewenst is als je ziet dat iemand zich onveilig voelt, ook als jij zelf het niet voelt. Ook wordt het gewaardeerd als je bij twijfel navraag doet of je iemands grens hebt gerespecteerd. Dat heeft de voorkeur boven het onbesproken laten en mogelijk ongewenst gedrag stilzwijgend goedkeuren.

De bevoegdheid van de raad om op voorstel van de voorzitter een raadslid de toegang tot de vergadering te ontzeggen, beperkt zich wettelijk gezien enkel tot de raadsvergadering. Artikel 5.2.5 is dus niet van toepassing op de commissievergadering.

Sociale media

Raadsleden hebben in toenemende mate te maken met agressie, belediging of persoonlijke bedreiging op sociale media. Dit kan van grote invloed zijn op de gevoelens van veiligheid, de ervaren werkdruk en daarmee het functioneren van de raad als geheel. Daarom is het belangrijk dat je zelf ver van dit gedrag blijft, of dit corrigeert. Ook is het collegiaal en zeer ondersteunend om voor elkaar op te komen als je iets dergelijks ziet gebeuren, bijvoorbeeld onder jouw account.'

De gedragscode bevat daarnaast nog de voor onderhavige casus relevante navolgende bepalingen:

'ARTIKEL 6.1 EENDUIDIGE INTERPRETATIE

Als leidraad voor het handelen van raadsleden, kan de gedragscode steun bieden bij het maken van afwegingen. Maar elke situatie is weer anders en er zullen altijd weer leemtes of onduidelijkheden zijn. Daarom is het belangrijk om als raadsleden met elkaar in gesprek te blijven over de inhoud en toepassing van de gedragscode en de onderliggende waarden.

ARTIKEL 6.2 TOEZICHT OP NALEVING

1. *De raad, maar ook de voorzitter van de raad, griffier en fractievoorzitters, zien erop toe dat de raadsleden de gedragscode van de raad naleven.*
2. *Bij vermoedens van een integriteitsschending of bij ervaren ongewenst gedrag, geldt het 'Protocol vermoeden integriteitsschending' respectievelijk het 'Protocol ongewenst gedrag'.*

2.1.2 Voormalige gedragscode

In de vorige gedragscode van de gemeenteraad, die formeel van toepassing is op de onderhavige casus, wordt nog gesproken van een zestal kernbegrippen van bestuurlijke integriteit.

'Onafhankelijkheid

Het lid van de gemeenteraad vermijdt in zijn of haar handelen verhoudingen waarin zijn of haar persoonlijk belang of het belang van de groep waarmee hij of zij in contact staat, enerzijds en de belangen van de gemeente anderzijds door elkaar gaan lopen of kunnen gaan lopen. Zelfs de schijn van belangenverstrengeling wordt vermeden.

Dienstbaarheid

Het lid van de gemeenteraad is altijd en volledig gericht op het belang van de gemeente en op de organisaties en bewoners die daar onderdeel van uitmaken.

Functionaliteit

Het handelen van het lid van de gemeenteraad heeft een herkenbaar verband met de functie die hij of zij vervult in het bestuur.

Openheid

Het lid van de gemeenteraad handelt transparant, opdat optimale verantwoording mogelijk is en de controlerende organen volledig inzicht hebben in het handelen van hem of haar en zijn of haar beweegredenen daarbij. Deze openheid wordt beperkt door de regelgeving omtrent vertrouwelijke en geheime informatie.

Betrouwbaarheid

Op een lid van de gemeenteraad moet men kunnen rekenen. Hij of zij houdt zich aan de afspraken. Kennis en informatie waarover hij of zij uit hoofde van zijn functie beschikt, wendt hij of zij aan voor het doel waarvoor die zijn gegeven.

Zorgvuldigheid

Het lid van de gemeenteraad handelt altijd zodanig dat alle inwoners en organisaties op gelijke wijze en met respect worden bejegend en dat belangen van partijen op correcte wijze worden afgewogen.'

In de inleiding van de gedragscode staat onder meer het volgende vermeld over de doelstelling van het document:

'(...) Het doel van deze gedragscode is om raadsleden een houvast te bieden bij het bepalen van normen omtrent de integriteit van het bestuur. De code bevat regels, waarbij rekening gehouden kan worden met specifieke omstandigheden. Het gaat daarbij niet om een limitatieve opsomming. Ook daar waar gedragingen niet zijn genoemd, wordt van raadsleden verwacht dat zij handelen in de geest van de gedragscode. Naast deze code bestaan er voorschriften die in de wet of elders geregeld zijn, bijvoorbeeld over geheimhouding, fraude, valsheid in geschrifte en over nevenfuncties.'

De vorige gedragscode bevatte geen specifieke bepalingen inzake omgangsvormen.

2.2 Protocol ongewenst gedrag

De gemeenteraad van Utrecht heeft ook een protocol ongewenst gedrag. Deze is net als de gedragscode pas recentelijk vastgesteld en is dus formeel nog niet van toepassing op onderhavige casus. In dit protocol staat beschreven wat er gedaan kan worden als er ongewenst gedrag wordt ervaren:

'Artikel 1 Reikwijdte en begripsbepaling

1. *Dit protocol geldt voor ervaren ongewenst gedrag van raadsleden, commissieleden ex. art. 82 Gemeentewet, de voorzitter van de raad, de bestuurders van de Rekenkamer, de bestuurders van het Utrechts Ombudskloet en de bestuurders van de Referendumcommissie jegens raadsleden, commissieleden ex. art. 82 Gemeentewet, de voorzitter van de raad, bestuurders van de Rekenkamer, bestuurders van het Utrechts Ombudskloet, bestuurders van de Referendumcommissie, de griffier, de gemeentesecretaris en ambtenaren.*
2. *In deze regeling wordt verstaan onder:*
 - A. *Gedragscode: Gedragscode voor raadsleden en commissieleden gemeente Utrecht*
 - B. *Ervaren ongewenst gedrag: het gedrag zoals omschreven in artikel 5.1.1 van de gedragscode, dat als ongewenst ervaren is, maar waarvan niet is vastgesteld dat er daadwerkelijk sprake is van ongewenst gedrag.*
 - C. *Betrokkene: het raadslid, het commissielid ex. art. 82 Gemeentewet, de voorzitter van de raad, de bestuurder van de Rekenkamer, de bestuurder van het Utrechts Ombudskloet en de bestuurder van de Referendumcommissie van wie gedrag als ongewenst wordt ervaren.*
 - D. *Ambtenaar: medewerker in dienst van de gemeente Utrecht, hieronder zijn ook begrepen: ingehuurd medewerkers, uitzendkrachten en stagiairs werkzaam voor de gemeente Utrecht.*
 - E. *Vertrouwenspersoon: de persoon die door de gemeente is benoemd als (externe) vertrouwenspersoon of de persoon die door de persoon die ongewenst gedrag heeft ervaren of door het raadslid waarvan het gedrag als ongewenst is ervaren, gevraagd is op te treden als vertrouwenspersoon.*

Artikel 2 Ervaren ongewenst gedrag

1. *De persoon die ongewenst gedrag ervaart of heeft ervaren kan zich wenden tot de vertrouwenspersoon. De vertrouwenspersoon biedt een luisterend oor, adviseert en ondersteunt.*
2. *Wenst de persoon bemiddeling met de betrokkene wiens gedrag als ongewenst ervaren is, dan kan deze persoon zich tot de griffier wenden met het verzoek tot bemiddeling.*
3. *De griffier informeert de betrokkene over het verzoek tot bemiddeling. Als deze instemt met het verzoek tot bemiddeling, organiseert de griffier de bemiddeling.*
4. *De bemiddeling vindt plaats onder leiding van de voorzitter van de raad, of kan met instemming van de persoon die ongewenst gedrag ervaart of heeft ervaren en de betrokkene wiens gedrag als ongewenst ervaren is plaatsvinden onder leiding van een externe adviseur, zoals een mediator. Beiden kunnen zich hierbij laten bijstaan door een vertrouwenspersoon.*

5. Het doel van deze bemiddeling is het bespreekbaar maken van het ervaren ongewenste gedrag, en of en hoe een voor beiden gewenste situatie kan worden bereikt. Het doel van de bemiddeling is niet om vast te stellen of daadwerkelijk sprake is van ongewenst gedrag.
6. Biedt deze bemiddeling geen oplossing of wordt door één van beide personen een andere afhandeling gewenst, dan kan het ervaren ongewenste gedrag aanhangig worden gemaakt bij een door beide personen geaccepteerd gezaghebbend persoon, die om een beoordeling wordt gevraagd. Beide personen zijn daarbij bereid zich aan deze beoordeling te committeren. Als geen overeenstemming wordt bereikt over de te consulteren persoon, dan kan de voorzitter van de raad een persoon aanwijzen.
7. De griffier draagt zorg voor de schriftelijke vastlegging van de melding, het verloop van het proces op hoofdlijnen, de uitkomst en afronding daarvan. De griffier kan de fractievoorzitters op de hoogte stellen van de afronding van de kwestie.
8. De persoon die het gedrag als ongewenst ervaart of heeft ervaren kan daarvan eveneens melding doen ingevolge het protocol melding vermoeden integriteitsschending.
9. In het geval de voorzitter van de raad of de griffier het ongewenste gedrag hebben ervaren of in het geval een persoon ongewenst gedrag door de voorzitter van de raad heeft ervaren, dan worden hun werkzaamheden zoals omschreven in dit artikel uitgevoerd door hun plaatsvervangers.
10. In de Jaarrapportage Integriteit worden het aantal en de aard van de aanhangig gemaakte kwesties van ervaren ongewenst gedrag van raadsleden opgenomen.'

3. Achtergrond

In dit hoofdstuk schetsen wij kort de achtergrond van het onderzoek.

Zoals verwoord in paragraaf 1.1 staat een tweetal onderwerpen centraal in dit onderzoek. Het eerste onderwerp betreft een gesprek dat heeft plaatsgevonden op donderdag 21 september 2023 tussen de fractievoorzitter van DENK en een raadslid van D66. Dat gesprek ging over een motie die tijdens deze vergadering op de agenda stond van de gemeenteraad. In paragraaf 3.1 gaan wij kort in op deze motie.

Het andere onderwerp dat dit in dit onderzoek centraal staat, betreft een brief aan de burgemeester die op 12 oktober 2023 per e-mail aan de burgemeester is verstuurd. Deze brief bevat een passage waarin wordt verwezen naar het voornoemde gesprek tussen de fractievoorzitter van DENK en het raadslid van D66. In paragraaf 3.2 gaan wij in op deze brief.

3.1 Motie inzake Koranverbrandingen

Op 21 september 2023 wordt in de gemeenteraad een motie behandeld met als titel 'Verbied koranverbrandingen en verscheuringen'. In de motie, die door vier fracties wordt ingediend, staat het volgende:

Constaterende dat:

- 1. Er in verschillende Europese landen, waaronder Nederland, de laatste tijd Korans zijn verbrand en verscheurd door extreemrechtse islamofobe groeperingen zoals Pegida.*
- 2. Denemarken bezig is met het creëren van wetgeving om koranverbrandingen te verbieden.*

Overwegende dat:

- 1. Het College en de gemeenteraad stellen dat er in Utrecht geen plek is voor haat.*
- 2. Volgens verschillende experts en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens ongepaste aanvallen op voorwerpen van religieuze verering niet worden beschermd door de vrijheid van meningsuiting.*
- 3. De burgemeesters Van Zanen en Dijksma reeds bepleiten om grenzen te stellen aan het demonstratierecht.*
- 4. De VN Veiligheidsraad een resolutie heeft aangenomen waarin landen opgeroepen worden om mensen die aanzetten tot religieuze haat, waaronder door het verbranden van Korans, voor het gerecht te slepen.*

Verzoekt de burgemeester om:

- 1. Samen met de burgemeesters van Amsterdam, Rotterdam en Den Haag bij het Rijk te gaan bepleiten om met wetgeving te komen waarmee het verscheuren en verbranden van Korans en andere religieuze boeken expliciet strafbaar wordt gesteld.*

En gaat over tot de orde van de dag

Ingediend door:

- [Naam fractievoorzitter DENK], *DENK*
- [Naam fractievoorzitter EenUtrecht], *EenUtrecht*
- [Naam fractievoorzitter UtrechtSolidair], *UtrechtSolidair*
- [Naam fractievoorzitter BIJ1], *BIJ1'*

De motie krijgt tijdens de vergadering onvoldoende steun om te worden aangenomen. Naast de fracties die de motie hebben ingediend, wordt deze motie alleen ondersteund door de fractie van GroenLinks, de grootste fractie binnen de Utrechtse gemeenteraad en de fractievoorzitter van Student & Starter.

3.2 Brief burgemeester

Op 12 oktober 2023 wordt per e-mail een brief aan de burgemeester gestuurd. De inhoud van de brief, die is ondertekend door 40 van de 45 raadsleden, luidt als volgt:

‘Geachte voorzitter van de raad, geachte burgemeester,

Een paar weken geleden stemden we in de raad over de actuele motie M298, met de titel "Verbied Koranverbrandingen en -verscheuringen". Wij maken ons grote zorgen over wat er voor en na deze stemming gebeurde, omdat diverse raadsleden haatreacties ontvingen. De situatie gaf collega’s een gevoel van onveiligheid en dreiging, wat enorme impact had en heeft op een aantal raadsleden. Via deze brief spreken wij ons hier fel tegen uit, zoals meerdere van ons één-op-één met de indiener van deze motie hebben gedaan. Ook vragen we u om al het mogelijke te doen om de veiligheid van raadsleden te waarborgen.

Voorafgaand aan de stemming werd een raadslid met een Islamitische achtergrond benaderd door de indiener van de motie. Als hij niet voor de motie zou stemmen, werd gedreigd deze collega online ‘bloot te stellen’. Dit bleek geen loos dreigement. De indiener van de motie plaatste een video met de stemuitslag online, waarin werd gedaan alsof de raad had gestemd over een verbod op Koranverbrandingen. Dat was niet de inhoud van de motie. Toch werd dat beeld bewust geschetst.

Na het plaatsen van de video ontving een aantal raadsleden talloze haatreacties en intimiderende berichten, enkel en alleen op basis van hun afkomst. Dat had grote impact op deze raadsleden en hun naasten.

Het is niet de eerste keer dat zoiets gebeurt na een online uiting van een fractie in de raad. Dit moet stoppen. Intimidaties als deze hebben niet alleen grote impact op raadsleden persoonlijk, maar raken ook onze democratie in de kern. In onze Grondwet staat niet voor niets dat raadsleden zonder last stemmen.

Wij willen ons krachtig uitspreken tegen deze acties. Alle 45 raadsleden moeten zich veilig voelen om hun werk te kunnen doen, ongeacht wat zij inhoudelijk vinden en ongeacht hun afkomst, geloof, geaardheid of geslacht. Het is onacceptabel dat raadsleden zich in een onveilige werksituatie bevinden, zeker als dat komt door toedoen van een video van een andere fractie. We spreken vaak over het belang van veiligheid in de stad. Als gemeenteraad hebben we daar ook een voorbeeldfunctie in. Dit soort praktijken mogen niet onbesproken blijven.

Wij laten ons als raadsleden door niemand intimideren of bedreigen. We roepen u, als onze voorzitter én burgemeester, op om zorg te dragen voor een veilige uitoefening van onze volksvertegenwoordigende rol in en buiten de raadzaal, door duidelijke grenzen te stellen en deze praktijken te veroordelen. Weet dat wij u steunen wanneer u maatregelen moet treffen op grond van onze gedragscode. Want een situatie zoals deze mag niet meer voorkomen. We gaan hier graag het gesprek over aan met alle raadsleden om ervoor te zorgen dat we een veilige werkomgeving voor onszelf behouden.

Met vriendelijke groet,’

De brief, die kennelijk snel onder de aandacht komt van de media, leidt al de volgende dag tot een publicatie in het Algemeen Dagblad met de titel ‘Utrechtse politici bedreigd en geïntimideerd na debat over verbod op koranverbranding.’

In het artikel staat onder meer het volgende:

‘Utrechtse politici met een islamitische achtergrond zijn bedreigd en geïntimideerd na een debat in de gemeenteraad over een verbod op het verbranden van korans. Volgens raadsleden stroomden de

haatreacties en intimiderende berichten binnen nadat de fractie van Denk een video online zette waarin ‘bewust’ een verkeerd beeld werd neergezet. “Dit moet stoppen.” ’

Later volgen er nog meer publicaties van het Algemeen Dagblad. Op 16 oktober 2023 wordt een artikel gepubliceerd met de titel *‘Foute’ filmpjes en vragen-spervuur: hoe de ‘methode-Denk’ de sfeer op het Utrechtse stadhuis verziekt.’*

Op 2 november 2023 verschijnt er een artikel met de titel *‘Onderzoek beschuldiging ‘intimidatie’ van Denk-voorman bijna van start: ‘Zorgvuldige voorbereiding’.*

3.3 Betrokken actoren

Zoals hiervoor reeds opgemerkt is een van de hoofdonderwerpen van onderhavig onderzoek het gesprek dat heeft plaatsgevonden op donderdag 21 september 2023 tussen de fractievoorzitter van DENK en een raadslid van D66.

Het raadslid van D66 (geboortejaar 1992), hierna raadslid X, is op 21 september 2023 beëdigd als raadslid. Het gesprek op voornoemde datum vond dus plaats tijdens zijn eerste raadsvergadering als raadslid. Naast raadslid is hij blijkens de website van de gemeenteraad van Utrecht beleidsmedewerker bij het Ministerie van Justitie en Veiligheid.

De fractievoorzitter van DENK (geboortejaar 1986), hierna raadslid Y, zit sinds 2018 in de gemeenteraad van Utrecht. Naast zijn werk als raadslid heeft hij blijkens de website van de gemeenteraad van Utrecht een leidinggevende functie bij de Belastingdienst.

4. Gesprek 21 september 2023

Zoals reeds eerder benoemd heeft op 21 september 2023 een gesprek plaatsgevonden tussen raadslid X van D66 en raadslid Y van DENK. Naar dit gesprek is ook gerefereerd in de latere brief aan de burgemeester. Daarover staat in de brief de volgende passage.

‘(...) Voorafgaand aan de stemming werd een raadslid met een Islamitische achtergrond benaderd door de indiener van de motie. Als hij niet voor de motie zou stemmen, werd gedreigd deze collega online ‘bloot te stellen’. Dit bleek geen loos dreigement. De indiener van de motie plaatste een video met de stemuitslag online, waarin werd gedaan alsof de raad had gestemd over een verbod op Koranverbrandingen. Dat was niet de inhoud van de motie. Toch werd dat beeld bewust geschetst. (...)’

Beide raadsleden hebben over dit gesprek een uitgebreide verklaring afgelegd. Daarnaast heeft ook raadslid Z hierover een verklaring afgelegd, omdat hij volgens raadslid X getuige is geweest van dit gesprek. Ook komt in dit hoofdstuk de verklaring van de fractievoorzitter van D66 dienaangaande kort aan de orde.

4.1 Verklaring raadslid X

Raadslid X verklaart dat hij tijdens een pauze in de raadsvergadering van 21 september 2023 zelf het initiatief nam om een gesprek aan te gaan met collega raadslid Y, de fractievoorzitter van DENK. Tijdens de raadsvergadering was er volgens hem al een kort gesprekje geweest tussen raadslid Y, zijn fractievoorzitter en hijzelf, waarbij raadslid Y had gevraagd aan zijn fractievoorzitter wat de D66 fractie van zijn motie vond. De fractievoorzitter van D66 had toen volgens hem gezegd dat ze waarschijnlijk tegen gingen stemmen, omdat het volgens hen een onderwerp was voor de landelijke politiek en niet voor de raad van Utrecht. Volgens raadslid X leidde dit tot wat irritaties bij raadslid Y. Raadslid X herinnert zich dat raadslid Y tegen de fractievoorzitter van D66 toen iets zei in de trant van: *‘Als het om de snelweg gaat, stem je wel voor en is het wel iets voor de raad. En als het hierom gaat, dan is het een Haagse aangelegenheid en stem je tegen.’*

Raadslid X ervoer in deze opmerking van raadslid Y frustratie en teleurstelling. Volgens raadslid X vertelde zijn fractievoorzitter dat raadslid Y dergelijke benaderingen vaker gebruikt om mensen te beïnvloeden.²

Benadering raadslid Y

Raadslid X verklaart dat hij later die dag, tijdens een schorsing voor het avondeten, op weg was naar zijn fractiekamer, toen hij raadslid Y zag staan die in gesprek was met een wethouder. Naar eigen zeggen probeerde raadslid X bij dat gesprek aan te haken. Daarop gaf raadslid Y volgens hem aan dat ze later wel even konden praten. Nadat raadslid Y zijn gesprek had beëindigd, kwam hij volgens raadslid X op hem aflopen. Raadslid X verklaart dat ze daarop kort hebben gesproken over de verwachte stemverdeling ten aanzien van de motie betreffende Koranverbrandingen. Volgens raadslid X was het een informeel gesprek. Eerst stonden ze te praten in de gang, later zetten ze het gesprek voort in een vergaderruimte.³

Raadslid X verklaart dat hij tijdens dit gesprek aan raadslid Y vroeg of hij al een idee had welke fracties voor de motie zouden stemmen.⁴ Raadslid Y vroeg toen aan hem waarom ze als D66 gingen tegenstemmen. Naar eigen zeggen vertelde hij toen aan raadslid Y dat hij nog wel zou gaan proberen om zijn fractie ervan te overtuigen om

² Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *“Als politicus raak je niet geïrriteerd door een tegenstem van een ander. Dat is inherent aan politiek. Ik was hoogstens teleurgesteld, omdat ik D66 liever aan onze zijde had gezien. Niets meer dan dat. Je wisselt argumenten uit om de andere te overtuigen. Dat heb ik geprobeerd door het voorbeeld van de postzegelmotie over de verbreding van de A27 te benoemen waar D66 zelfs mede-indiener van was. Dat was ook een opdracht aan het college voor een landelijke kwestie. En proberen elkaar te overtuigen is een benadering die we als raadsleden wekelijks, vaak op de donderdagen, inzetten ja.”*

³ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *“Wij hebben niet op de gang gesproken, we zijn meteen naar de vergaderruimte gelopen. Sterker nog, de afstand tussen waar we elkaar hebben ontmoet en de vergaderruimte is ongeveer 2 à 3 meter.”*

⁴ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *“Heb ik niet gevraagd, waarom zou ik dat doen als ik kort daarvoor al de woordvoerder (en fractievoorzitter) van D66 heb gesproken?”*

toch voor de motie te stemmen. Persoonlijk wilde hij namelijk ook voor de motie stemmen. Volgens raadslid X was het een prima gesprek en was er geen nare sfeer tijdens het gesprek. Hij vermeldt dat raadslid Y hem in dat gesprek onder meer aansprak met 'broeder', waarmee hij volgens raadslid X suggereerde dat ze als 'broeders' in de politiek gezamenlijk zouden moeten optrekken.⁵ Raadslid Y vertelde volgens hem ook nog dat GroenLinks voor de motie zou stemmen.

Vermeend dreigement

Raadslid X verklaart dat raadslid Y in het gesprek het belang van een voorstem benadrukte en aangaf dat hij de uitslag op sociale media wel zou uitvergroten en daarmee D66 zou 'exposen' als tegenstemmers. Daarbij maakte raadslid Y volgens raadslid X een handgebaar om zijn opmerkingen figuurlijk te ondersteunen.

Desgevraagd verklaart raadslid X dat raadslid Y het had over het 'exposen van jullie' (in casu de D66 fractie) en niet over het 'exposen' van hem als persoon. Ook zei hij daarbij volgens raadslid X iets in de trant van: *'Je kent ons toch, dit gaan we uitvergroten op sociale media'*. Volgens raadslid X glimlachte raadslid Y toen hij dat zei.

Raadslid X verklaart dat hij de opmerkingen van raadslid Y, waarbij hij dreigde D66 op sociale media te 'exposen', interpreteerde als een soort quasi-dreigement met een humoristische ondertoon. Raadslid Y zei het volgens hem ook met een lach. Raadslid X verklaart dat hij zich pas veel later realiseerde dat de opmerking van raadslid Y serieuzer genomen moest worden dan hij eerder had gedacht. Hij merkt op dat de glimlach waarmee raadslid Y zijn opmerkingen maakte, wellicht misleidend was.⁶

Raadslid X heeft in het interview desgevraagd herhaald dat raadslid Y niet dreigde om hem als persoon te 'exposen', maar dat hij het had over het 'exposen' van de D66 fractie. Ook erkent hij desgevraagd dat het initiatief van het gesprek van hem uitging.

Raadslid X verklaart dat een fractiegenoot van hem, hierna raadslid Z genoemd, op enig moment langs de kamer liep waar hij met raadslid Y aan het praten was en hen toen even aansprak. Volgens raadslid X zei raadslid Z tegen hem dat hij zich als nieuw raadslid niet onder druk moest laten zetten en sprak hij raadslid Y aan met een opmerking in de trant van: *'Probeer hem als nieuw raadslid niet te beïnvloeden of onder druk te zetten'*. Dit deed raadslid Z volgens raadslid X op een luchtige en grappige manier. Raadslid X beschouwde de opmerkingen van raadslid Z als een poging om de spanning wat te doorbreken.⁷ De verklaring van raadslid Z is opgenomen in paragraaf 4.3.

Realisatie achteraf

Raadslid X verklaart, zoals hiervoor ook reeds opgemerkt, dat hij zich pas later realiseerde dat de intenties van raadslid Y niet humoristisch waren, maar dat ze een daadwerkelijke bedreiging vormden om D66 op sociale media negatief af te schilderen. Dit inzicht kwam volgens hem vooral nadat hij zich realiseerde dat de benadering van raadslid Y vergelijkbaar was met de tactieken die DENK in het verleden had gebruikt, zoals in de situatie met

⁵ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *"Niet ik, maar hij sprak mij aan als 'broeder'. Op basis van wat moet ik hem een broeder noemen? Ik ken hem immers niet en weet niet waar hij voor staat in het leven, behalve dat hij is aangesloten bij een liberale partij die staat voor sekswerk, legalisering van drugsgebruik en festivals met hoge mate van alcoholgebruik. Ik zit bij een partij die de stem van onder andere moslimgemeenschap probeert te zijn en met deze motie duidelijk heeft laten merken waar die staat in het leven."*

⁶ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *"Het enige wat aan dit verhaal klopt is dat ik hem inderdaad niet heb bedreigd te exposen. Dit in tegenstelling tot wat hij in de brief nadrukkelijk beweert. Alles wat daar voor en na staat geschreven is een slecht verzinzel waar handgebaren, glimlachen en intonatie bij verzonnen moet worden om het aan elkaar te breien. Feit blijft staan dat 3 weken lang iemand zich niet bedreigd heeft gevoeld, daar geen melding van heeft gemaakt en vervolgens plots bij de totstandkoming van de brief tot het inzicht kwam dat die was bedreigd en geïntimideerd om een paar weken later tegen de onderzoekers te zeggen dat hij eigenlijk toch niet is bedreigd, maar dat het om zijn partij ging. Waar blijft de vermeende bedreiging van 'Als jij niet voor mijn motie stemt, dan ga ik jou online exposen'? Hoe rijmt dat met het feit dat hij al aangaf reeds vóór de motie te zijn?"*

⁷ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *"Dit is niet waar. De deur van de vergaderruimte was dicht, dus geen [naam raadslid Z] gezien of gesproken. Hij is geenszins getuige geweest van ons gesprek. Het strookt ook niet met de verklaring van [naam raadslid Z] zelf die aangeeft mij in de raadszaal te hebben gesproken en niet op de gang of vergaderruimte."*

Khadija Arib in de Tweede Kamer.⁸ Raadslid X voelde zich door de opmerkingen van raadslid Y onder druk gezet, met name vanwege de angst voor negatieve publiciteit en verkeerde interpretaties op sociale media.

Overleg binnen fractie

Raadslid X verklaart dat na het gesprek met raadslid Y binnen zijn fractie werd gesproken over de motie. Toen heeft hij naar eigen zeggen ook geprobeerd om zijn fractie te overtuigen om voor te stemmen. Mede omdat hij voorzag dat een tegenstem misschien gevoelig zou liggen bij de moslimgemeenschap. Dat het echter zo gevoelig zou liggen en zo veel commotie teweeg zou brengen, had hij op dat moment nog niet verwacht. Raadslid X zegt dat hij, als enig fractielid met een moslimachtergrond, het moeilijk vond om zijn standpunt binnen de fractie te verduidelijken.⁹

4.2 Verklaring raadslid Y

Raadslid Y verklaart dat hij over de motie die hij op 21 september 2023 heeft ingediend, zoals gebruikelijk ook gesprekken heeft gevoerd met andere raadsleden om steun te verwerven voor de motie. Deze gesprekken voert hij naar eigen zeggen echter altijd alleen met de fractiewoordvoerders (op het betreffende onderwerp) of de fractievoorzitters. Hij herinnert zich desgevraagd dat hij onder meer heeft gesproken met een raadslid van Student & Starter, de fractievoorzitter van D66, een raadslid van GroenLinks en een raadslid van de PvdA. Met deze laatste persoon heeft hij hierover naar eigen zeggen ook nog whatsapp contact gehad. Uit deze gesprekken kwam volgens hem naar voren dat zijn motie waarschijnlijk zou worden verworpen.

Raadslid Y benadrukt dat zijn strategie voornamelijk gericht was op de grotere coalitiepartijen en dat hij minder was gefocust op de steun van kleinere fracties, omdat deze hem niet aan een meerderheid konden helpen. Hij benadrukt ook dat het zorgvuldig voorbereiden en delen van de motie met andere fractievoorzitters en woordvoerders een essentieel onderdeel is van zijn strategie om steun voor een motie te verkrijgen.

Raadslid Y geeft aan dat er voor hem dus geen reden was om in gesprek te gaan met raadslid X van D66 over de motie, aangezien dit raadslid geen woordvoerder of fractievoorzitter is/was van D66.

Gesprek met raadslid X

Raadslid Y verklaart dat hij die dag tijdens een schorsing op enig moment op de gang stond te praten met een wethouder. Hij vertelt dat hij op dat moment zag dat raadslid X, die volgens hem op dat moment net een paar uur raadslid was, zijn aandacht probeerde te trekken en in zijn buurt bleef hangen. Raadslid Y zegt dat hij het gevoel kreeg dat raadslid X hem graag even wilde spreken. Omdat hij naar eigen zeggen echter niet wilde dat raadslid X om redenen van privacy mee zou luisteren met zijn gesprek met de wethouder, zei hij tegen hem dat hij zo bij hem kwam, waarop raadslid X volgens hem een paar meter verderop in zijn eentje in de gang bleef hangen. Raadslid Y verklaart dat hij na de beëindiging van het gesprek met de wethouder in gesprek raakte met raadslid X en dat ze toen samen naar een vergaderkamer zijn gelopen waar ze elkaar even kort hebben gesproken. Volgens raadslid Y zei raadslid X toen: *‘Broeder, wij staan aan dezelfde kant. Ik ga proberen mijn fractie te overtuigen om voor de motie te stemmen’*.

Raadslid Y benadrukt dat hij op dat moment raadslid X nog niet kende, geen duidelijk inzicht had in zijn belangen en politieke voorkeuren en ook niet wist wat zijn interesses waren. Dit maakte de situatie voor raadslid Y naar eigen zeggen wat vreemd en onverwacht. Raadslid Y verklaart dat raadslid X over de motie wilde praten, maar dat het voor hem feitelijk geen waarde had om met hem hierover in gesprek te gaan, omdat raadslid X geen woordvoerder van zijn partij was.

⁸ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *“Triest om te lezen wat er allemaal bij moet worden gehaald. Guilty by association is een drogreden. En daarnaast, hoe kan hij zich onder druk hebben gevoeld als hij zelf voor de motie was zoals hij heeft verklaard?”*

⁹ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *“Dus hij had mijn druk niet nodig begrijp ik. Hij voelde zich onder druk binnen zijn eigen fractie.”*

Volgens raadslid Y zei raadslid X dat hij zijn fractie wilde overtuigen om voor de motie te stemmen. Raadslid X zei daarover iets in de trant van: *'Ik ga proberen mijn fractie te overtuigen, ik sta er ook achter, ik vind het ook niet kunnen.'*

Uit de woorden van raadslid X maakte hij op dat deze het met hem eens was. Volgens raadslid Y heeft hij daarop niet gereageerd, maar had hij zoiets van; *'Prima, vooral doen.'* Het gesprek duurde volgens hem waarschijnlijk nog geen twee minuten. Raadslid Y vertelt het idee te hebben dat raadslid X hem kennelijk zijn steun wilde betuigen. Hij benadrukt dat hij raadslid X nog nooit eerder had gezien en hem niet kende. Naar eigen zeggen zou hij hem zelfs niet herkennen als ze elkaar op straat tegen zouden komen. Dit was volgens hem de eerste keer dat hij hem zag.

'Exposen'

Raadslid Y geeft desgevraagd nadrukkelijk aan dat hij in het gesprek met raadslid X niet heeft gesproken over het blootstellen van hem of zijn partij door het delen van stemresultaten op sociale media. Volgens raadslid Y was hun gesprek duidelijk en eenduidig, zonder ruimte voor meerdere interpretaties of misverstanden. Hij weet niet wat raadslid X over hun gesprek binnen zijn fractie heeft verteld. Hij herhaalt nogmaals dat raadslid X geen woordvoerder was van het onderwerp veiligheid en hij derhalve ook geen reden had om met raadslid X inhoudelijk van gedachten te wisselen over de motie.

Desgevraagd verklaart raadslid Y dat hij in het gesprek met raadslid X ook geen grapjes heeft gemaakt over het blootstellen op sociale media of dat hij woorden van gelijke strekking heeft gebruikt. Volgens hem is er überhaupt niet gesproken over het onderwerp sociale media.

Raadslid Y verklaart dat raadslid X zei dat hij het met de motie van raadslid Y eens was en dat hij zou proberen zijn fractie te overtuigen. Volgens raadslid Y had de fractievoorzitter van D66 eerder die dag al laten weten dat zijn fractie voornemens was om tegen te stemmen. Dit zei hij in de raadszaal, op dat moment zat raadslid X er volgens hem ook bij en hoorde die dat toen ook.

4.3 Verklaring raadslid Z

Zoals opgemerkt in paragraaf 4.1, heeft raadslid X verklaard dat zijn fractiegenoot Z getuige is geweest van het gesprek dat hij had met raadslid Y. Raadslid Z heeft dit desgevraagd bevestigd.

Raadslid Z verklaart dat hij die avond zag dat raadslid Y en raadslid X stonden te praten bij de repro ruimte op de tweede etage, nabij de printer. Dit gesprek vond volgens hem plaats aan het einde van de middag tijdens een schorsing van de raadsvergadering. Hij vermoedt dat dit de schorsing voor het diner was. Raadslid Z wist aanvankelijk niet waarover het gesprek ging. Volgens raadslid Z was de raadsvergadering die dag de eerste raadsvergadering van raadslid X. Die dag was raadslid X namelijk geïnstalleerd als raadslid. Hij vermoedde aanvankelijk dat dit mogelijk ook het onderwerp van gesprek was tussen raadslid X en raadslid Y.

Wat betreft de aard van het gesprek, verklaart raadslid Z dat het er neutraal uitzag, zonder zichtbare emoties, voor zover hij dat kon zien. Hij heeft in ieder geval niet gezien dat er armgebaren of iets dergelijks werden gemaakt. Ook heeft hij op dat moment niet gehoord waarover het gesprek ging. Dat hoorde hij pas later die avond van raadslid X. Die vertelde toen dat het ging over de motie van DENK inzake de Koranverbrandingen.¹⁰

Raadslid Z verklaart dat hij later die dag c.q. avond, in de raadszaal, nog een grapje had gemaakt tegen raadslid Y over zijn gesprek met raadslid X. Hij heeft toen iets gezegd in de trant van: *'Zo, je was weer lekker aan het*

¹⁰ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *"Dus hij heeft ons staan observeren terwijl de deur dicht stond. Maar terwijl hij ons zag staan zag hij niets gebeuren, hoorde hij niets over het gesprek en heeft hij dus niets tegen ons gezegd. Maar wat deed die daar op de gang dan? Dit is tegenstelling tot wat [naam raadslid X] beweert, want die zegt dat [naam raadslid Z] ons wel heeft aangesproken. Die zegt ook dat ook dat ik allerlei handgebaren maakte met intonaties en glimlachen. Echter, volgens [naam raadslid Z] was het allemaal uiterst neutraal. Verklaringen stroken niet, dat hoop ik terug te lezen in het rapport."*

stoken'. Raadslid Y reageerde hierop volgens hem enigszins sarcastisch en zei toen iets als: *'Ik? Zo iets zou ik toch nooit doen'*.¹¹

Fractieberaad motie

Volgens raadslid Z is er die dag binnen de fractie uitgebreid gesproken over de motie. Een deel van de fractie vond het juridisch niet correct om voor de motie te stemmen. Zij vonden het namelijk een Haagse aangelegenheid en geen lokale kwestie. Raadslid X gaf volgens raadslid Z aan dat hij wel voor de motie wilde stemmen, omdat volgens raadslid X een tegenstem ook anders kon worden uitgelegd door een bepaald gedeelte van de kiezers. Raadslid X schikte zich uiteindelijk wel in het standpunt van de fractie.

Raadslid Z verklaart dat het hem toen op enig moment duidelijk werd dat raadslid X met raadslid Y had gesproken over de motie. Op de vraag wat raadslid X hem vertelde over het gesprek met raadslid Y, verklaart raadslid Z dat raadslid X zei dat raadslid Y probeerde raadslid X over te halen om voor de motie te stemmen. Ook had hij gezegd dat als raadslid X als D66 raadslid met een moslimachtergrond tegen zou stemmen, hij er wel rekening mee moest houden dat hij de uitslag van de stemming zou gaan uitvergroten op sociale media.¹²

Volgens raadslid Z was raadslid X de betreffende raadsdag zelf overweldigd, omdat dit zijn eerste raadsvergadering was en er veel onderwerpen op de agenda stonden. Volgens raadslid Z was raadslid X, die volgens hem van nature rustig en ingetogen is, daarom nog rustiger en stiller dan anders. Hij had in ieder geval niet het idee dat raadslid X stiller was geworden door het gesprek met raadslid Y.

4.4 Verklaring fractievoorzitter D66

De fractievoorzitter van D66 verklaart dat raadslid X hem over het gesprek met raadslid Y vertelde dat raadslid Y tegen hem had gezegd dat hij verwachtte dat D66 vóór de motie zou stemmen. Volgens raadslid X had raadslid Y daarbij iets gezegd in de trant van: *'want wij gaan jullie hiermee wel blootstellen'*. De fractievoorzitter van D66 geeft desgevraagd aan dat hij de exacte woorden niet kan reproduceren en dat hij niet weet of het dreigement van raadslid Y was gericht op het blootstellen van D66 als partij/fractie of op raadslid X persoonlijk. Volgens de fractievoorzitter van D66 had raadslid X op dat moment de woorden van raadslid Y (nog) niet als dreigement opgevat. Uiteindelijk maakte het volgens de fractievoorzitter van D66 ook niet uit of raadslid Y raadslid X of de fractie van D66 zou blootstellen, maar bleken de gevolgen hiervan voornamelijk raadslid X te treffen.¹³

¹¹ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *"Hierdoor weet ik dat raadslid Z [naam raadslid Z] is geweest, want die avond zei [naam raadslid Z] in de raadszaal iets in die richting. De reactie die ik gegeven zou hebben klopt niet. Mijn reactie daarop was verbaasd "Ik snap niet wat je bedoelt? Wat bedoel je?" en daar kwam geen reactie meer op van [naam raadslid Z]. Hij zei het inderdaad met een bepaald glimlach, maar ik begreep het niet. Wat wel vreemd is dat hij een grapje maakt over een situatie die ze kennelijk als zeer onprettig hebben ervaren."*

¹² Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *"Wat hij tegen hem heeft gezegd kan ik niet beoordelen, maar deze verklaring van [naam raadslid Z] strookt weer niet met de verklaring van [naam raadslid X], die zelf aangeeft dat hij persoonlijk al vóór de motie wilde stemmen. Dus hoe kan ik geprobeerd hebben [naam raadslid X] over te halen als hij persoonlijk al voor de motie was? Al met al de verklaringen van [naam raadslid X] en [naam raadslid Z] stroken op meerdere gronden niet met elkaar. En dat hoop ik in het rapport ook terug te lezen."*

¹³ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *"Ook hier weer, ik kan niet beoordelen wat [naam raadslid X] tegen [naam fractievoorzitter D66] heeft gezegd. Wat ik wel vreemd vind is dat [naam fractievoorzitter D66] de exacte woorden niet kan reproduceren, omdat ze in de brief behoorlijk exact zijn verwoord. In de brief geeft [naam fractievoorzitter D66] aan dat ik [naam raadslid X] persoonlijk zou hebben bedreigd, maar in het gesprek met de onderzoekers weet hij het kennelijk niet. Dan rest de vraag, waarom beweer je dan iets wat je niet weet?"*

5. Berichtgeving DENK op sociale media

In dit hoofdstuk gaan wij in op de berichten die op 22 november 2023 door medewerkers c.q. partijleden van de raadsfractie van DENK Utrecht op sociale media zijn geplaatst over de motie die de avond ervoor in stemming is gebracht in de gemeenteraad. Ook gaan wij in op de nasleep daarvan.

5.1 Feitelijke berichtgeving

Op 22 september 2023 heeft raadslid Y twee berichten op sociale media geplaatst, een bericht op zijn persoonlijke Facebookpagina¹⁴ en een bericht op zijn persoonlijke Instagrampagina¹⁵. Beide berichten hebben dezelfde tekst:

'Zie hier hoe de stemming over mijn motie 'Verbod op Koranverbrandingen' is verlopen! #koran #islam #utrecht #denk #kanaleneiland #overvecht #moskee #leidscherijn #zuilen #hoograven #lombok #pegida'

Bij beide berichten heeft raadslid Y een filmpje geplaatst, waarin hij vertelt over de motie die de avond ervoor is besproken tijdens de raadsvergadering. Tijdens het filmpje worden ook beelden getoond van de vergadering en zijn onder meer raadslid Y te zien en te horen, maar ook de burgemeester. Van dit filmpje hebben wij een (woordelijke) transcriptie gemaakt:

'Raadslid Y: "Een overblijfsel van de nazi's heeft onlangs weer nieuwe verscheuringen van de Koran aangekondigd. Aanstaande zaterdag is hij van plan om onder andere voor de Turkse ambassade weer de Koran te verbranden of te verscheuren. Om hier permanent een einde aan te maken, heb ik in de gemeenteraad van Utrecht gepleit voor een wettelijk verbod. Dat ging niet makkelijk, kijk even mee."

'Burgemeester: "Maar voor nu zou ik willen zeggen, voer dit debat in het Parlement. Volgens mij doet u dat met verve. Maar ga niet nu ons als burgemeesters eigenlijk inhoudelijk daarin ons laten mengen. Die pijn kan ik niet wegnemen, maar ik heb wel ook daarmee willen aangeven dat ik hun gevoelens en emoties respecteer en heel goed begrijp."

Raadslid Y: "Ik heb de burgemeester goed gehoord dat ze de gevoelens, de emoties van de moslimgemeenschap heel goed begrijpt. Begrijpen kunnen we allemaal en de burgemeester heeft een andere rol en positie. De burgemeester hoort in onze optiek ook voor die groep te gaan staan op het moment dat zij dus keihard geraakt worden in hun emotie."

Helaas heeft niet alleen de burgemeester, maar ook de gemeenteraad ons in de steek gelaten. Zie hier hoe de partijen hebben gestemd.

Maar ik geef niet op! Onze strijd voor een rechtvaardig Nederland zetten we voort, blijf ons volgen."

Tijdens het filmpje worden tevens foto's van de stemuitslagen gedeeld. Daarop is te zien hoe alle raadsleden hebben gestemd.

Op beide sociale media kanalen zijn diverse reacties geplaatst onder de berichten van raadslid Y. Niet alleen raadslid Y plaatste berichten op sociale media. Ook een commissielid (en tevens fractiemedewerker) heeft die dag een bericht op zijn persoonlijke Facebookpagina geplaatst.

¹⁴ Link: <https://www.facebook.com/reel/992138848721048>

¹⁵ https://www.instagram.com/reel/CxfjxrprRtG/?utm_source=ig_web_copy_link&igsh=MzRlODBiNWFiZA==

De tekst van het bericht van dit commissielid (hierna de heer A) luidde als volgt:¹⁶

‘We hebben een motie ingediend om koranverbranding en verscheuringen te verbieden, PVDA en D66 tegen gestemd.’

Bij het bericht plaatste hij een foto, waarop te zien is hoe door raadsleden is gestemd. Ook onder dit bericht zijn diverse reacties geplaatst. De teneur van de reacties is vooral dat er verbazing wordt geuit over het feit dat raadsleden met een (mogelijke) moslimachtergrond tegen de motie hebben gestemd.

Twee commissieleden c.q. fractiemedewerkers van DENK hebben zelf ook op het bericht van hun partijgenoot gereageerd:

[Naam commissielid A]: *"Ongelofelijk, hoe kan je hierop tegen zijn*

Raadslid Y verklaart tevens dat hij met het delen van de stemuitslagen geen regels heeft overtreden. Het is voor hem een manier om de principes van openheid en directe communicatie, die hij naar eigen zeggen hoog in het vaandel heeft staan, in praktijk te brengen. Volgens hem delen andere partijen de uitslagen van stemmingen ook en vraagt de gedragscode ook om openheid en proactief afleggen van verantwoording.

5.2.2 Verklaring raadslid X

Raadslid X verklaart dat hij de ochtend na de stemming al meteen online werd geconfronteerd met de uitslag van de stemming over de motie.

Raadslid X verklaart dat zijn jongere broer hem in de ochtend al vroeg belde en hem berichtte dat hij al persoonlijk was benaderd met de vraag of hij verwant was aan raadslid X. Dit incident, zo vroeg in de ochtend, deed later bij hem het vermoeden rijzen dat informatie over de stemming over de motie mogelijk al eerder was gedeeld met anderen, omdat DENK toen nog geen bericht had gepost. Dat gebeurde volgens hem pas later die dag. Raadslid X vermoedt dat het filmpje van DENK ook al een tijdje klaar stond voordat het werd gepost.¹⁷

Volgens raadslid X escaleerde de discussie rond de motie over Koranverbrandingen al snel op sociale media. Hij vertelt dat een voormalig fractielid van DENK, i.c. commissielid de heer A, ook een bericht heeft geplaatst, waarin volgens hem een misleidende voorstelling van zaken werd gegeven over de tegenstem van D66. Volgens raadslid X zijn onder het bericht van de heer A veel reacties geplaatst, waaronder een reactie met een foto van hem.

Raadslid X verklaart dat hij als gevolg hiervan diverse reacties ontving, variërend van beledigingen tot oproepen tot verantwoording. Ook werd hij bestookt met haatdragende berichten en persoonlijke vragen over zijn religieuze status en stemgedrag, waardoor hij een gevoel van onbehagen kreeg.

Raadslid X verklaart dat hij tijdens een bezoek aan de kapper daardoor ook werd herkend en aangesproken over zijn rol bij D66 en zijn stemgedrag, wat volgens hem de directe koppeling tussen zijn publieke functie en zijn persoonlijke leven pijnlijk benadrukte. Ook werd hij gebeld door een onbekend persoon die zijn geloof in twijfel trok. Raadslid X vertelt dat zijn broer, als reactie op deze situatie, op sociale media zijn achternaam heeft veranderd om verdere verwarring en associatie te voorkomen.

Raadslid X vertelt dat de heer A zijn post op Facebook deelde op een pagina die voornamelijk functioneert als een kanaal voor DENK-gerelateerde informatie en niet zozeer als zijn persoonlijke pagina.¹⁸ In de oorspronkelijke versie van de post werd volgens raadslid X de indruk gewekt dat PvdA en D66 voor Koranverbrandingen waren. Hij verklaart dat later, na een verzoek van de burgemeester aan raadslid Y, de titel van deze post wel is aangepast. Raadslid X benadrukt echter dat raadslid Y na zijn verzoek geen wijzigingen heeft aangebracht in de inhoud van zijn eigen Facebookpost. Ook heeft hij geen reacties verwijderd die onder zijn berichten waren geplaatst.¹⁹

Raadslid X heeft in het interview zijn frustratie geuit over de rol van raadslid Y in het verspreiden van misleidende informatie. Hij benadrukt het belang van nauwkeurigheid en waarheidsgetrouwheid in de berichtgeving over politieke zaken op sociale media.

¹⁷ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *“Het filmpje van ons was al vroeg in de ochtend (rond 10.00 uur) gedeeld. Het filmpje is de avond ervoor opgenomen en gelijk de ochtend erop gedeeld. Informatie over de stemming hoeft ook niet door ons gedeeld te zijn. Het is gewoon openbaar informatie. Sterker nog, het wordt via de sociale media kanalen zoals facebook-pagina van de gemeenteraad live gestreamd. Dus iedereen die op facebook mee zat te kijken wist de stemuitslagen al op dat moment.”*

¹⁸ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *“Het is gewoon zijn persoonlijke pagina waar hij van tijd tot tijd ook gezin gerelateerde en andere zaken deelt. Raadsactiviteiten is daar een onderdeel van.”*

¹⁹ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *“Totaal niet waar. De burgemeester heeft nooit gevraagd de titel of welke tekst dan ook expliciet aan te passen. Kan nagevraagd worden bij de burgemeester. Zijn verzoek aan mij was het verwijderen van zijn foto onder het facebookbericht van onze commissielid. Er viel onder mijn post niets te verwijderen aan reacties, want die waren niet gericht aan [naam raadslid X]. Waarom zou hij dat verzoeken? Dit heeft hij mij dan ook niet verzocht.”*

5.2.3 Overige verklaringen

Uit onderhavig onderzoek volgt dat ook andere raadsleden negatieve reacties en/of vragen hebben ontvangen als gevolg van de berichtgeving op sociale media, waaronder een raadslid van de VVD en een raadslid van de PVDA.²⁰ Beiden hadden naar eigen zeggen eerder ook al eens last gehad van berichtgeving van DENK op sociale media, evenals de fractievoorzitter van Student & Starter. Deze laatste had geen negatieve reacties ontvangen als gevolg van de berichtgeving over de motie inzake Koranverbrandingen, naar eigen zeggen omdat zij voor de motie had gestemd.

Ten aanzien van hun eerdere ervaringen hebben zij allen verklaard dat dit te maken had met een motie over gebed- en stilleruimtes. Voornoemde drie raadsleden hadden toen veel negatieve reacties ontvangen als gevolg van berichtgeving van DENK op sociale media hierover. Met name de fractievoorzitter van Student & Starter kreeg het toen naar eigen zeggen zwaar te verduren. Zij was door omstandigheden niet aanwezig bij de betreffende raadsvergadering waarin over dit onderwerp werd gestemd. Volgens diverse geïnterviewden werd dit op sociale media gezien als een tegenstem, waardoor zij te maken kreeg met allerlei verwensingen, waaronder die van een afvallige.²¹

Fractievoorzitter D66

De fractievoorzitter van D66 heeft verklaard dat na de betreffende raadsvergadering raadslid X al heel snel last kreeg van haatmail en andere vervelende reacties. Ook familieleden van hem werden benaderd. Deze reacties waren volgens hem direct het gevolg van berichtgeving van DENK op sociale media naar aanleiding van de stemming over de motie. De fractievoorzitter van D66 verklaart dat ze de week erna in de fractie daarbij uitgebreid hebben stilgestaan. Daarbij werd onder meer door enkele fractiegenoten benoemd dat als men dit had geweten, de fractie beter voor had kunnen stemmen. De fractievoorzitter van D66 snapt die reactie, maar is tegelijkertijd van mening dat angst voor bepaalde reacties nooit de reden mag zijn om anders te stemmen of om meningen niet te uiten. Dat zou immers de democratie in gevaar brengen.

De fractievoorzitter van D66 benadrukt dat deze werkwijze van DENK bekend was ten tijde van de stemming over de motie, ook bij hun fractie. Ze hadden er echter niet bij stilgestaan dat de kwestie zo'n grote impact zou kunnen hebben op hun fractiegenoot. De fractievoorzitter van D66 vindt de werkwijze van DENK niet gepast.²² Hij heeft zijn vraagtekens bij het delen van stemuitslagen tot op individueel niveau. Daardoor worden individuele raadsleden in een negatief daglicht geplaatst. De fractievoorzitter van D66 wijst erop dat dit een patroon lijkt te zijn en dat er in het verleden meer incidenten zijn geweest. De fractievoorzitter van D66 licht toe dat er eerder ook onrust is geweest naar aanleiding van een motie over gebedsruimtes in openbare gebouwen. Daarvan heeft volgens hem een ander raadslid heel veel last gehad.

²⁰ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: "Raar. Nooit wat van ze gehoord of gezien."

²¹ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: "[naam fractievoorzitter Student & Starter] heeft toen negatieve reacties ontvangen vanwege haar stemgedrag. Geenszins kan aangetoond worden dat het komt door onze berichtgeving. De stemresultaten zijn gewoon openbare informatie en raadsleden dienen conform onze gedragscode uitleg te geven over hun stemgedrag als mensen daar om vragen. Stellen dat het door berichtgeving van DENK komt is net zoals nu, ongefundeerd. Mijn fractie is niet verantwoordelijk voor de negatieve reacties van derden."

²² Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: "Wat niet gepast? Het delen van stemresultaten is helemaal in lijn met wat de gedragscode van ons als politici vraagt. Deze worden bovendien live gestreamd en is ook als openbare informatie terug te vinden op de website van de gemeenteraad."

5.3 Nasleep berichtgeving

Uit onderhavig onderzoek volgt dat niet alleen de fractie van D66 zich heeft geërgerd aan de berichtgeving van DENK op sociale media, ook andere fractievoorzitters hebben hierover hun ongenoegen geuit tijdens de interviews.²³ Zij zijn van mening dat raadslid Y niet de juiste context heeft geschetst in zijn video, waardoor hij een vertekend beeld heeft geschetst van de motie en de stemming daarover. Volgens een aantal geïnterviewden is dit niet de eerste keer geweest dat hij onderwerpen op een bepaalde manier zou hebben ‘geframed’ en zou dit typerend zijn voor de werkwijze van hem en zijn partij. Zij vinden het zeer kwalijk dat daardoor andere raadsleden negatieve reacties hebben ontvangen en zich mogelijk niet meer veilig zouden voelen in de raad. Enkele raadsleden c.q. fractievoorzitters hebben zelf ook raadslid Y aangesproken op diens berichtgeving op sociale media (en de gevolgen daarvan), waaronder naast raadslid X en zijn fractievoorzitter ook de fractievoorzitter van de PvdA en de fractievoorzitter van Student & Starter. Dat heeft volgens hen echter niet het gewenste resultaat opgeleverd. Raadslid Y zou daarop volgens hen niet goed aanspreekbaar zijn.

5.3.1 Verklaringen inzake nasleep berichtgeving

Over de nasleep van de berichtgeving zijn door diverse geïnterviewden verklaringen afgelegd.

5.3.1.1 Verklaring raadslid Y

Raadslid Y verklaart dat hij de week na de raadsvergadering, op dinsdag 26 september 2023, werd gebeld door raadslid X die boos en aangeslagen was omdat hij allerlei nare berichten had ontvangen. Volgens raadslid Y heeft hij tegen raadslid X gezegd dat hij rustig moest doen en heeft hij voorgesteld om elkaar later die week te spreken. Later stuurde volgens hem de fractievoorzitter van D66 hem ook nog een whatsappberichtje of ze met z’n drieën een gesprek konden voeren. Daarmee heeft raadslid Y naar eigen zeggen ingestemd.

Raadslid Y verklaart desgevraagd dat hij verbaasd was door het telefoontje van raadslid X, omdat er volgens hem onder zijn bericht op sociale media geen haatreacties waren geplaatst of binnengekomen. Raadslid X zei volgens hem ook er dat er een foto was geplaatst van hem. Raadslid Y verklaart dat die foto niet is geplaatst onder zijn bericht, maar onder een bericht van een fractiemedewerker van hem. Dat was gedaan door iemand die had gereageerd op een bericht van zijn fractiemedewerker.

Op die donderdag erna, 28 september 2023, vond het gesprek plaats tussen hem, raadslid X en de fractievoorzitter van D66. Dit gesprek vond plaats in de fractiekamer van DENK op het stadhuis.

Volgens raadslid Y zei de fractievoorzitter van D66 in dat gesprek onder meer iets in de trant van: *‘Jullie hebben alles georkestreerd’*. Ook raadslid X maakt volgens hem die dag een soortgelijke opmerking en zei hij iets in de trant van: *‘Al hebben jullie dit niet georkestreerd, op zijn minst hebben jullie het gefaciliteerd’*.

Raadslid Y verklaart dat hij heeft uitgelegd dat dit niet het geval was en dat hij niet verantwoordelijk is voor de reactie van buitenstaanders op zijn berichten. Raadslid Y vertelt dat hij in het gesprek ook heeft gezegd dat hij zelf ook wel eens haatreacties heeft ontvangen en dat hij weet hoe dat voelt. In dat kader heeft hij naar eigen zeggen ook gezegd dat hij het vervelend vond voor raadslid X dat hij dit soort reacties had ontvangen. Volgens raadslid Y liep raadslid X op enig moment boos weg uit het gesprek. Volgens raadslid Y was raadslid X boos op

²³ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *“Even concreet. Raadslid X en zijn fractievoorzitter hebben mij aangesproken op het niet willen modereren op zijn foto (op persoonlijke pagina van commissielid) en dat de negatieve reacties die hij ontving van derden, door ons werd gefaciliteerd. Dus “geërgerd aan berichtgeving van DENK op sociale media” is in dat opzicht erg ruim. De enigen die mij hebben gesproken over het filmpje zijn geweest [namen fractievoorzitters VVD en GroenLinks]. En op dat moment was de brief al klaar om verzonden te worden, want het gesprek met hen was vlak voor de verzending van de brief. Het gesprek met de PvdA voorman en fractievoorzitter van Student en Starter ging niet over onze berichtgeving of filmpje. De PvdA voorman hamerde vooral dat wij verantwoordelijk waren voor de haatberichten die zijn fractiegenoot zogenaamd had gekregen en de fractievoorzitter van Student en Starter stelde vooral dat wij geen stemresultaten moesten delen want ze had er last van. Verder niets over manier van berichtgeving. Graag dit kopje goed nuanceren, omdat de schijn wordt gewekt alsof in de gesprekken die ik heb gevoerd met verschillende fractievoorzitters onze manier van berichtgeving op sociale media ter discussie stond. Dat klopt niet. In al die gesprekken is het gegaan over het delen van stemresultaten en de haatreacties die sommige raadsleden zouden hebben ontvangen. Alleen [naam fractievoorzitter VVD] heeft (op de dag van de brief) gesproken over het filmpje van mij en de berichtgeving die daarbij hoorde.”*

hem en wilde hij de verantwoordelijkheid voor wat er was gebeurd, bij hem neerleggen. Volgens raadslid Y liep de fractievoorzitter van D66 op enig moment ook boos weg uit het gesprek.

Raadslid Y verklaart dat hij op verzoek van raadslid X nog wel aan zijn commissielid de heer A heeft gevraagd om het bericht met de foto te verwijderen. Daaraan heeft de heer A volgens raadslid Y echter geen vervolg gegeven, omdat dit zou kunnen worden opgevat als een vorm van censuur.

Raadslid Y benadrukt het belang van het niet censureren van posts/berichten die kritiek uiten op iemands stemgedrag en refereert hij daarbij naar het fundamentele recht van vrije meningsuiting en het belang van openheid. Hij geeft aan dat het ontvangen van kritiek inherent is aan het openbaar ambt, maar benadrukt dat dit niet zou moeten leiden tot ongegronde beschuldigingen of het onterecht aanwijzen van personen als verantwoordelijk voor acties van derden. Dat andere mensen wellicht negatieve reacties hebben geplaatst op het bericht van de heer A, kan hem naar eigen zeggen niet worden verweten.

Gesprek met burgemeester en griffier

Volgens raadslid Y heeft hij op dezelfde dag ook nog een gesprek gehad met de burgemeester, in het bijzijn van de griffier. Dat gesprek was geïnitieerd door de griffier. Raadslid Y verklaart dat hij, voorafgaand aan het gesprek met de burgemeester, eerst met de griffier de berichten c.q. de reacties onder de Facebookposts van hem en de heer A heeft doorgenomen. Volgens raadslid Y werd toen ook voor de griffier duidelijk dat zijn bericht(en) of de reacties onder zijn berichten geen dreigementen of beledigingen aan het adres van raadslid X bevatten.

Raadslid Y benadrukt desgevraagd dat hij niets van zijn pagina heeft verwijderd, wat erop wijst dat hij niets ongepast heeft geplaatst.

Raadslid Y verklaart dat hij in het gesprek met de burgemeester en de griffier zijn afkeuring heeft uitgesproken over alle vormen van haatreacties. Ook verklaart hij dat hij heeft gezegd dat raadslid X daarvan zeker aangifte zou moeten doen. Hij benadrukt dat als iemand bereid is om een collega raadslid te bedreigen, deze persoon ook hem zou kunnen bedreigen. Volgens raadslid Y heeft de burgemeester ook nog onderzoek laten doen naar de berichten van derden door de politie, maar heeft hij nooit meer iets vernomen over de uitkomsten daarvan.

Raadslid Y beschrijft zijn gesprek met de burgemeester als een positief gesprek waarbij de burgemeester open en neutraal in het gesprek stond. Volgens raadslid Y vroeg de burgemeester hoe hij in de wedstrijd zat. Hij verklaart dat hij toen heeft gezegd dat als er daadwerkelijk via zijn pagina bedreigingen waren geuit, hij daarop zeker zou hebben geacteerd. Raadslid Y verklaart dat de burgemeester zijn filmpje ook heeft gezien en dat ze daarover opmerkte dat ze alleen het muziekje niet zo mooi vond.

Raadslid Y zegt dat hij in het gesprek ook een voorstel heeft gedaan om de gedragsregels over sociale media, zoals die binnen de gemeente gelden, uit te breiden naar fractie- en raadsleden. Dit voorstel is volgens hem later nog besproken in het Dagelijks Bestuur (DB), maar heeft het DB dat voorstel afgewezen. Ook vond het DB het volgens hem niet nodig om de weergaven van de uitslagen van stemmingen te veranderen, zodat niet meer het stemgedrag van individuele raadsleden zichtbaar zou zijn, maar alleen die van de fracties. Dit was volgens raadslid Y ook een voorstel dat hij had gedaan in het gesprek met de burgemeester en de griffier. Raadslid Y verwijst daarbij naar de notulen van de betreffende DB-vergadering.

In de notulen van de vergadering van het DB d.d. 5 oktober 2023 staat hierover het volgende:

‘Stemmingen op social media

Het dagelijks bestuur stelt vast dat het delen van foto's van stemuitslagen via social media, voorzien van commentaar van de fractie die de foto deelt, geregeld leidt tot gedrag richting raadsleden dat maakt dat zij zich niet meer vrij voelen om te opereren en te stemmen zoals zij dat willen. Het dagelijks bestuur

verzoekt de voorzitter van de raad en de griffier om te onderzoeken in hoeverre er formele houvast te formuleren is ten aanzien van dergelijke uitingen op social media.

Het dagelijks bestuur gaat niet akkoord met het voorstel om op dit moment raadsleden voor te stellen de gedragsregels voor de social mediakanalen van de raad over te nemen voor hun eigen accounts (raadsleden en fracties). Ook is een aanpassing van het scherm met de stemuitslagen voor het dagelijks bestuur op dit moment niet nodig aangezien raadsleden ook de uitslag in iBabs (met de taartpunten kunnen) kunnen delen. De griffier geeft aan dat er wel gewerkt wordt aan een beter uitslagenscherm, ook voor de voorzitter om te gebruiken bij het formuleren van de uitslag en omdat in de praktijk raadsleden van allerlei fracties het stemb scherm wel gebruiken in hun sociale media. [naam fractievoorzitter PvdA] kondigt een brief aan de voorzitter over dit onderwerp aan van een aantal fracties.'

Raadslid Y verklaart dat hij naast zijn gesprek met de burgemeester, ook nog een gesprek heeft gevoerd met de fractievoorzitter van de PvdA en een gesprek met de fractievoorzitter van Student & Starter.

Ook in die gesprekken heeft hij naar eigen zeggen zijn standpunt duidelijk gemaakt dat hij niet verantwoordelijk was voor de gevolgen van het delen van de stemuitslagen en dat hij geen censuur wilde toepassen door het verwijderen van reacties. Raadslid Y benadrukt dat hij geen ongegronde beschuldigingen wil accepteren of onterecht verantwoordelijk gehouden wil worden voor de acties van anderen. Dit is volgens hem precies in lijn met wat de gedragscode van de gemeenteraad van raadsleden verwacht.

5.3.1.2 Verklaring raadslid X

Raadslid X vertelt dat hij op dinsdag 26 september 2023 heeft gebeld met raadslid Y. In dat gesprek heeft hij hem verteld wat hij zoal aan reacties had ontvangen na de berichtgeving van DENK over de motie. Raadslid X verklaart dat hij raadslid Y toen nadrukkelijk heeft gevraagd om zijn foto onder het bericht van de heer A te verwijderen en de juiste context van de motie weer te geven.

Volgens raadslid X weigerde raadslid Y echter resoluut de posts en de berichten die hieronder waren geplaatst te verwijderen of aan te passen. Volgens raadslid X deed raadslid Y het voorkomen alsof raadslid X zelf verantwoordelijk was voor de ontstane reacties en dat hij dan maar had moeten stemmen voor de motie om dergelijke situaties te vermijden. Ook suggereerde raadslid Y volgens hem dat hij zelf maar een bericht op sociale media moest plaatsen om een en ander te verduidelijken. Raadslid X zegt dat hij zowel verbaasd als teleurgesteld was over de reactie van raadslid Y en zijn gebrek aan empathie of medeleven van raadslid Y, met name omdat er geen erkenning was voor het feit dat hij zoveel last had ondervonden van de situatie.²⁴

Raadslid X zegt dat hij, hoewel hij raadslid Y persoonlijk niet goed kende en eerder niet direct geschrokken was van diens opmerkingen, hij zijn houding en reactie heel teleurstellend vond. Met name het gebrek aan empathie en steun in een voor hem stressvolle en problematische situatie, betreurt hij zeer. Dat had hij naar eigen zeggen niet verwacht.

Raadslid X zegt dat hij later nog door zijn fractievoorzitter is aangesproken over het telefoongesprek met raadslid Y. Volgens zijn fractievoorzitter had raadslid X dit gesprek met hem moeten afstemmen. Diezelfde week heeft hij op het stadhuis nog een gesprek gevoerd met raadslid Y, dit op initiatief van zijn fractievoorzitter, die daarbij zelf ook aanwezig was.

Raadslid X verklaart dat raadslid Y in dat gesprek vasthield aan zijn standpunt en wederom geen enkele verantwoordelijkheid nam voor de ontstane situatie. Raadslid Y refereerde aan een eerdere haatreactie die hij zelf had ontvangen om te illustreren dat dergelijke reacties deel uitmaken van hun publieke functie en om aan

²⁴ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: "Alleen de foto heeft hij mij gevraagd te verwijderen, iets wat ik niet eens kan, omdat het niet mijn pagina is. Daar ging het hem om. Hij heeft mij verder niets gevraagd ten aanzien van mijn eigen bericht of de reacties daarop. Logisch, want die hadden geen betrekking op [naam raadslid X] zelf. Ik heb hem geadviseerd om zelf een toelichting te delen via zijn eigen pagina, zodat derden in ieder geval beter konden begrijpen waarom hij had tegengestemd. Een stemverklaring is niet ongebruikelijk in de politiek."

te geven dat raadsleden maar bestand moeten zijn tegen dergelijke kritiek.²⁵ Raadslid X neemt het raadslid Y kwalijk dat hij deze haatreactie vergeleek met de situatie waarin hij zich op dat moment bevond. Dit waren volgens hem twee totaal verschillende zaken.

In de discussie met raadslid Y kwam volgens raadslid X ook nog ter sprake dat het onderwerp van de motie al bij de Raad van State in behandeling was. Toen bleek volgens hem dat raadslid Y hiervan niet eens op de hoogte was en zei raadslid Y dat hij zichzelf ook niet beschouwde als 'het beste jongetje van de klas'.²⁶

Volgens raadslid X bleef raadslid Y standvastig in zijn weigering om de inhoud van de post te wijzigen of zijn foto te verwijderen.²⁷ Het gesprek dat plaatsvond op de fractiekamer van DENK, leidde volgens raadslid X al snel tot aanzienlijke frustratie bij hem, aangezien raadslid Y halsstarrig bleef vasthouden aan zijn eerdere standpunten en hij wederom geen enkele empathie voor hem toonde. Raadslid X verklaart dat hij om die reden al eerder wegliep bij het gesprek, omdat het naar zijn zeggen toch tot niets zou leiden. Kort daarna had verliet volgens hem ook zijn fractievoorzitter de kamer van DENK.

Gesprek met burgemeester en griffier

Raadslid X verklaart dat hij daarna, diezelfde dag nog, een gesprek heeft gehad met de griffier en de burgemeester, waarbij zijn primaire focus lag op het delen van de zorgen die hij had over de reacties die onder de posts op sociale media waren verschenen, waaronder reacties van individuen met mogelijke extremistische sympathieën.

Hij licht toe dat enkele van deze reacties afkomstig waren van individuen met sympathieën voor IS. Deze betrokkenheid van genoemde personen heeft voor raadslid X het gevoel van onveiligheid versterkt en daardoor voelde hij zich bedreigd. Raadslid X zegt dat hij zich wel gesteund voelde door de burgemeester, die aangaf de dreigementen te willen laten onderzoeken door de politie om te beoordelen of deze strafrechtelijk vervolgbaar waren.

Raadslid X verklaart dat de uitkomst van dat onderzoek was dat, hoewel de situatie als vervelend werd beschouwd, er geen duidelijke strafbare feiten aan het licht waren gekomen. Hem werd verteld dat het doen van aangifte mogelijk was, maar dat dit weinig kans van slagen had. Deze informatie ontving hij ongeveer een week tot anderhalve week na het gesprek met de burgemeester.

Raadslid X benadrukt dat hij in het gesprek met de burgemeester vooral bezorgd was om zijn eigen veiligheid en in het gesprek niet zozeer aandacht heeft besteed aan het handelen van raadslid Y en de interactie die had plaatsgevonden op het stadhuis voorafgaand aan de stemming over de motie.

Raadslid X verklaart dat er uiteindelijk nog wel een significante wijziging in een Facebook-post van de heer A heeft plaatsgevonden. Eerder had deze in zijn berichtgeving gesuggereerd dat D66 tegen een motie had gestemd om Koranverbrandingen en -verscheuringen te verbieden, maar heeft hij dit later aangepast naar de tekst dat D66 had gestemd tegen een motie om een dergelijk verbod te bepleiten bij het Rijk. Dat bericht dekte volgens hem veel meer de lading.

5.3.1.3 Overige verklaringen

De fractievoorzitter van D66 verklaart dat de week na de stemming op zijn initiatief een gesprek heeft plaatsgevonden met raadslid Y en raadslid X. Naar eigen zeggen heeft hij raadslid Y toen gevraagd of DENK

²⁵ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: "Nee, niet om te illustreren dat je bestand moet zijn tegen kritiek. Want de haatreactie die ik liet lezen was een epistel vol beledigingen en bedreigingen aan het adres van mijn fractie, dat was geen kritiek. Ik heb het laten zien, om aan te tonen dat ik mij echt wel kan voorstellen hoe ellendig het is om beledigende en bedreigende taal van derden te ontvangen."

²⁶ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: "[naam raadslid X] beweerde dat deze motie al in behandeling was bij de Raad van State en vroeg of ik daarvan af wist. Ik zei nee, maar dat doet er ook niet toe. Ik ben niet alwetend en daarmee de beste jongetje van de klas."

²⁷ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: "Nogmaals, ging niet over mijn post. Mijn post deed er totaal niet toe in dat gesprek. Het ging hen om zijn foto, die ik niet eens kon verwijderen, omdat het niet op mijn pagina stond."

verantwoordelijkheid wilde nemen voor wat er was gebeurd. De fractievoorzitter van D66 benadrukt dat dit gesprek erg moeizaam verliep en dat raadslid Y totaal geen begrip leek te tonen. In plaats van verantwoordelijkheid te nemen, begon raadslid Y te vertellen dat hij zelf ook regelmatig met haatmail en andere negatieve reacties te maken had gehad. Raadslid Y toonde volgens de fractievoorzitter van D66 ook geen bereidheid om iets te veranderen aan de situatie, zelfs niet om te modereren door ongepaste reacties te verwijderen.²⁸ Volgens de fractievoorzitter van D66 raakte raadslid X gefrustreerd door de houding van raadslid Y en liep hij op enig moment boos weg.

De fractievoorzitter van D66 vertelt dat het gesprek ook bij hem leidde tot groeiende frustratie, omdat hij merkte dat raadslid Y niet aanspreekbaar was op de kwestie, geen enkele verantwoording wilde nemen en omdat raadslid Y geen enkel begrip toonde voor de impact die de kwestie op raadslid X had gehad.

De fractievoorzitter van D66 verklaart dat raadslid X in die periode serieus overwoog om aangifte te doen bij de politie. Na dit gesprek beseften ze beiden dat er iets moest veranderen. Dezelfde dag hebben ze ook nog hierover met de griffier en de burgemeester gesproken.

De fractievoorzitter van D66 legt uit dat hij de burgemeester daarvoor al had gebeld om haar op de hoogte te brengen van de situatie. Hij benadrukt dat ze adequaat reageerde en daarvoor meteen tijd wilde inruimen. Wat betreft het gesprek met de burgemeester en griffier, legt de fractievoorzitter van D66 uit dat de belangrijkste uitkomst was dat de burgemeester en griffier ook met raadslid Y zouden spreken. Ook boden ze meteen aan om de reacties die raadslid X had gekregen te laten onderzoeken door de politie om te bezien of er mogelijk sprake was (geweest) van strafbaar gedrag. Dat is volgens de fractievoorzitter van D66 toen ook gebeurd. De uitkomst hiervan was dat hiervan geen sprake was geweest en dat het doen van aangifte werd afgeraden.

De fractievoorzitter van D66 verklaart desgevraagd dat hij en raadslid X het incident met het dreigement in het gesprek met de burgemeester en de griffier niet hebben gedeeld c.q. hen hierover niet hebben geïnformeerd. Volgens de fractievoorzitter van D66 lag de focus van het gesprek op de impact die de kwestie op raadslid X had gehad, de impact van de praktijk van blootstelling op het democratische proces en op het onderzoeken van de strafbaarheid van de uitingen die gedaan zijn aan het adres van raadslid X.

Verklaring fractievoorzitter PvdA

De fractievoorzitter van PvdA verklaart dat het weekend na de raadsvergadering zijn fractie een fractieweekend had. Tijdens dat weekend vertelde een fractiegenoot (hierna ook aangeduid als raadslid Q) van hem dat hij ook last had ondervonden van de berichtgeving die DENK had geplaatst op sociale media naar aanleiding van de stemming over de motie. Zijn fractiegenoot had als gevolg daarvan veel negatieve reacties en haatmail ontvangen.

Dit kwam onder meer doordat mensen in een reactie op de post van DENK zijn naam hadden getagd c.q. genoemd. Volgens de fractievoorzitter van PvdA liet zijn fractiegenoot hem een aantal reacties zien. In een van die berichten werd zijn fractiegenoot afgeschilderd als een afvallige. In het interview noemt hij hiervan nog een aantal voorbeelden. Zijn fractiegenoot voelde zich door die berichten in een bepaalde hoek gezet. Niet alleen zijn fractiegenoot heeft hiervan echter veel last ondervonden, ook raadsleden van andere fracties hadden dergelijke berichten ontvangen.²⁹

²⁸ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: “Welke reacties dan? Er is geen enkel concreet reactie benoemd behalve zijn foto. En waarom moet ik kritische reacties die derden hebben op het stemgedrag van zijn fractie verwijderen? Die bereidheid heb ik inderdaad niet. In plaats daarvan moeten ze conform onze gedragscode zelf verklaren waarom ze stemmen zoals ze stemmen.”

²⁹ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: “Dit was zijn verhaal ook richting mij aan de telefoon. Hij beschuldigde ons ervan dit opgezet te hebben en verantwoordelijk te zijn voor de haatreacties die zijn fractiegenoot had gekregen. En dat terwijl zijn fractiegenoot ten tijde van de motie niet eens had gestemd. Ik heb hem gevraagd naar screenshots, zodat ik er wat mee kon, maar heb deze nooit gekregen. Hij gaf aan dat de reacties misschien al verwijderd waren en op de screenshots wilde hij niet verder ingaan. Toch bijzonder om te lezen dat zijn fractiegenoot zijn verhaal volledig ontkent en aangeeft alleen maar wat vragen gehad te hebben. Wie vertelt de waarheid?”

Wij merken hierover op dat de voornoemde verklaring van de fractievoorzitter van de PvdA niet op alle onderdelen wordt bevestigd door zijn fractiegenoot. Deze fractiegenoot verklaart dat hij zelf geen last heeft ondervonden van de berichtgeving, omdat hij afwezig was geweest bij deze vergadering en daarom niet had meegestemd. Wel had hij wat vragen hierover ontvangen. Raadslid Q heeft wel verklaard dat hij eerder wel last heeft gehad van berichtgeving van DENK op sociale media. Dit had echter te maken met de berichtgeving van DENK over een ander onderwerp (gebed- en stilteruimtes).

De fractievoorzitter van PvdA verklaart dat door de wijze waarop DENK de motie en de uitslag van de stemming had 'geframed', de suggestie ontstond dat bepaalde raadsleden met een moslimachtergrond voorstander zouden zijn van Koranverbrandingen. Volgens de fractievoorzitter van PvdA was het niet de eerste keer dat DENK op een dergelijke wijze iets had gedeeld op sociale media. Eerder was dit ook het geval bij een motie inzake stilte- c.q. gebedsruimtes in openbare gebouwen.³⁰ De fractievoorzitter van Student & Starter die volgens hem nota bene zelf deze motie had ingediend, werd toen weggezet als een tegenstander van dit soort ruimtes, omdat zij niet aanwezig was geweest bij de stemming over de motie. Zij had toen ook veel haatmail ontvangen. De fractievoorzitter van PvdA benadrukt dat het typerend is dat DENK toen nooit de moeite heeft genomen om uit te leggen dat het de eigen motie was van de fractievoorzitter van Student & Starter. Dit gebrek aan verduidelijking wordt door hem als kenmerkend gezien voor de handelwijze van DENK.³¹

De fractievoorzitter van PvdA benadrukt dat de kern van het probleem ligt in het delen van informatie zonder context. Als gevolg daarvan zijn collega-raadsleden etnisch 'getargeted' en geïntimideerd. Hierdoor is volgens hem een onveilige werkomgeving ontstaan. Dit is volgens hem onacceptabel. Het mag volgens hem niet zo zijn dat raadsleden zich zorgen moeten maken over hun stemgedrag en de gevolgen daarvan. Eenieder moet kunnen stemmen zonder last of ruggespraak.

De fractievoorzitter van PvdA verklaart dat zijn fractie unaniem van mening was dat er iets moest gebeuren en dat er actie ondernomen moest worden. Zowel raadslid Q als raadslid X voelden zich niet langer comfortabel en veilig en waren bang dat zij in de toekomst hier nog meer last van zouden krijgen als zij moesten stemmen over gevoelige onderwerpen.

De fractievoorzitter van PvdA verklaart dat hij zelf vrij kort daarna ook telefonisch contact heeft opgenomen met raadslid Y. Hij legt uit dat hij een telefoongesprek van 40 minuten heeft gevoerd met raadslid Y. Na dit gesprek had de fractievoorzitter van PvdA naar eigen zeggen het gevoel alsof hij zelf iets fout had gedaan. Hij merkt op dat raadslid Y tijdens het gesprek heel zwart-wit reageerde. Hij zei dat hij zelf niets verkeerd had gedaan en dat hij niemand had bedreigd en ook had hij geen oproep hiertoe gedaan. Ook wilde hij geen verantwoordelijkheid nemen voor de reacties die onder zijn post waren geplaatst. De fractievoorzitter van PvdA verklaart dat raadslid Y ook niet wilde modereren of de juiste context wilde schetsen van de motie. Een ander fractielid van DENK zou volgens hem later nog wel een bericht tekstueel hebben gewijzigd.³²

Verklaring fractievoorzitter Student & Starter

De fractievoorzitter van Student & Starter verklaart dat ze in de week na stemming over de betreffende motie zelf gesproken heeft met raadslid X en raadslid Y. Met raadslid Y heeft ze anderhalf uur gewandeld. In dat gesprek heeft ze hem naar eigen zeggen aangesproken op de berichten die DENK op sociale media had geplaatst

³⁰ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: "Wij hebben nooit iemand uitvergroot, laat staan iemand met een moslimachtergrond. Graag aantonen als je zoiets beweert."

³¹ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: "Weer niet waar. Onze commissielid heeft toen zelfs aangegeven dat onze motie mede-ingediend was door fractievoorzitter van Student en Starter. Ze weigerde echter zelf daar iets over te delen."

³² Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: "Natuurlijk neem ik geen verantwoordelijkheid van reacties van derden. Ik heb daar geen aandeel in gehad en accepteer niet dat dat ons in de schoenen wordt geschoven. Verder, voor de zoveelste keer, de reacties onder mijn berichten hadden geen betrekking op raadsleden dus waar op moest ik modereren. Zoals eerder aangegeven is het ook in dit gesprek niet gegaan over context of berichtgeving. Het ging over "jullie delen stemresultaten en zijn daarmee verantwoordelijk voor berichten die wij krijgen". En dat verwerp ik nog steeds."

na de stemming over de motie. Diverse raadsleden, waaronder raadslid X, hadden als gevolg daarvan negatieve reacties ontvangen.

De fractievoorzitter van Student & Starter verklaart dat ze in het gesprek merkte dat raadslid Y hiervoor geen enkele verantwoordelijkheid wilde nemen. In het gesprek heeft ze hem naar eigen zeggen ook gevraagd of hij bereid was om zijn aanpak van c.q. zijn omgang met dit soort kwesties op sociale media te veranderen. Desgevraagd vertelt ze dat raadslid Y haar beloofde om erover na te denken, maar zonder een duidelijke toezegging om zijn gedrag te veranderen. De fractievoorzitter van Student & Starter zegt dat ze het een onbevredigend gesprek vond.³³

De fractievoorzitter van Student & Starter verklaart dat ze eerder zelf ook te maken heeft gehad met negatieve ervaringen na het delen van berichten zonder context door DENK op sociale media. Dit had te maken met een stemming over het onderwerp stilteruimtes/gebedsruimtes in openbare gebouwen. Ook toen werden volgens haar door DENK stemuitslagen op sociale media gedeeld. Zij had toen niet kunnen meestemmen vanwege een verblijf in het buitenland. Dat werd echter op sociale media geïnterpreteerd alsof ze wel aanwezig was geweest, maar niet had meegestemd.³⁴ Zij heeft toen heel veel nare berichten en haatmail ontvangen, waarbij haar van alles werd verweten. Tot aan de meest grove dingen. Daarvan heeft zij naar eigen zeggen heel veel last gehad.

De fractievoorzitter van Student & Starter benadrukt dat het delen van stemuitslagen zonder context misleidend kan zijn en kan leiden tot misinterpretaties van stemgedrag.

Verklaring griffier

De griffier bespreekt het protocol dat in werking treedt wanneer raadsleden zich onveilig of bedreigd voelen. Ze legt uit dat raadsleden in dergelijke situaties contact moeten opnemen met de griffier, die vervolgens de melding doorgeeft aan de afdeling openbare orde van de gemeente en de politie. Deze instanties beoordelen dan een en ander en bepalen de te nemen stappen. Dit is volgens haar in onderhavige situatie ook gebeurd.

Volgens de griffier kunnen sommige berichten onsmakelijk zijn, maar vallen ze nog binnen de juridische kaders. Het protocol omvat ook de beoordeling of een situatie ernstig genoeg is om aangifte te doen.

De griffier verklaart dat de politie de onlinereacties onder de berichten van DENK heeft bekeken om eventuele risico's te beoordelen. Volgens de griffier maakte raadslid X zich over bepaalde reacties ernstige zorgen. Zijn familie ondervond ook hinder van de berichten, zo was onder meer zijn broer aangesproken. De politie heeft een en ander geanalyseerd, maar kwam tot de conclusie dat er geen sprake was van strafbaar handelen en raadde het doen van aangifte af. Ook meldde de politie aan raadslid X dat hij zich geen zorgen hoefde te maken.

De griffier bevestigt dat zij en de burgemeester ook gesprekken hebben gevoerd met beide raadsleden. Zij vertelt dat raadslid Y en raadslid X eerst met elkaar hadden gesproken, maar dat gesprek had echter niets opgeleverd. Bij het gesprek tussen raadslid X en raadslid Y was volgens de griffier ook de fractievoorzitter van D66 aanwezig geweest. Volgens raadslid X was dit geen prettig gesprek geweest, omdat raadslid Y had laten blijken zich niet verantwoordelijk te voelen voor de reacties die raadslid X had ontvangen.

³³ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: “Ze heeft aangegeven er last van te hebben dat wij de stemresultaten delen zoals ze worden gepubliceerd via de livestream met alle namen van raadsleden. Ze heeft ons gevraagd om het niet op die manier te delen, maar met een afbeelding waar alleen partijen op staan. Ik heb toen aangegeven dat we die screenshot niet zelf maken, maar gewoon over nemen van de livestream, die openbaar is. Heb haar beloofd om erover na te denken en heb als gevolg daarvan, ondanks dat ik voor volledige transparantie sta, de griffie en de burgemeester gevraagd om met een scherm te komen waar de namen van fracties staan in plaats van raadsleden. Dat voorstel is dus afgeschoten door het Dagelijks Bestuur waar [naam fractievoorzitter PvdA] in zat.”

³⁴ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: “Wat hadden we moeten zeggen dan? “Dit zijn de stemresultaten, en oh ja, [naam fractievoorzitter Student & Starter] heeft op een raadsdag een reis naar het buitenland geboekt en daarom heeft ze niet kunnen meestemmen”. Is dat de context die ze bedoelt? Waarom heeft ze geweigerd om zelf een toelichting te plaatsen inzake haar afwezigheid. Daar moet ze een antwoord op geven. Het is niet aan mijn fractie om uit te leggen waarom anderen wel of niet aanwezig zijn en waarom ze stemmen zoals ze stemmen. Ieder raadslid is verantwoordelijk voor eigen handelen. Dat heeft niets met context te maken.”

De griffier verklaart dat raadslid Y in het gesprek met haar en de burgemeester liet weten dat hij van mening was dat hij binnen de grenzen van de wet had geopereerd en zag hij geen reden om zijn post aan te passen. Wel gaf hij aan voorstander te zijn van het maken van bredere afspraken over belediging en bedreiging op sociale media in lijn met de sociale mediacode voor de raadsaccounts.³⁵ Volgens de griffier is toen aan raadslid Y toegezegd om dit later in te brengen bij het DB van de raad.

Volgens de griffier is de kwestie daarna ook besproken in het DB. Hierbij heeft de burgemeester ingebracht dat de griffier en zij behoefte hadden aan het agenderen van dit onderwerp in het fractievoorzittersoverleg en het verkennen van de optie de sociale mediacode breder te omarmen voor persoonlijke accounts van raadsleden en fractie accounts. Volgens de griffier wezen de leden van het DB dit verzoek echter af. De fractievoorzitter van de PvdA, die op dat moment lid was van het DB, kondigde in het DB toen wel aan dat er een brief zou komen om de zorgen van de raad te uiten over de toename van dit soort kwesties en de onveiligheid die sommige raadsleden zouden ervaren als gevolg van het gedrag van bepaalde partijen op sociale media. Hierdoor wisten de griffier en de burgemeester dat er een brief zou komen.

De griffier heeft desgevraagd verklaard dat raadslid X in het gesprek met haar en de burgemeester met geen woord heeft gerept over de vermeende bedreiging door raadslid Y, zoals later verwoord in de brief aan de burgemeester.

³⁵ Raadslid Y heeft in een reactie in het kader van wederhoor hierover het volgende opgemerkt: *“Ik heb daarbij ook voorgesteld om te kijken naar de schermafbeelding bij het stemmen en of dat niet kon worden aangepast naar fracties. Deze twee punten zijn vervolgens door de griffie en de burgemeester meegenomen naar het DB-overleg waar ze zijn verworpen.”*

6 Totstandkoming brief

In dit hoofdstuk gaan wij in op de totstandkoming van de brief aan de burgemeester.

6.1 Inleiding

Zoals eerder reeds opgemerkt was er bij een aantal fracties onvrede over de berichtgeving van DENK op sociale media over de motie inzake de Koranverbrandingen als gevolg waarvan een aantal raadsleden negatieve reacties had ontvangen. Deze onvrede was er met name bij de fracties van PvdA, D66 en VVD, aangezien het raadsleden van deze fracties waren die negatieve reacties hadden ontvangen. Samen met de fractie van Student & Starter hebben deze fracties het initiatief genomen om na te denken over een reactie hierop. Dit heeft er op enig moment toe geleid dat er door de betrokken raadsleden een whatsappgroep is opgericht. De whatsappgroep is op 2 oktober 2023 aangemaakt door de fractievoorzitter van de PvdA.

In deze whatsappgroep is – naar wij hebben begrepen – de brief tot stand gekomen die later, op 12 oktober 2023 aan de burgemeester is gestuurd. In deze whatsappgroep zouden meerdere concept versies van de brief zijn gedeeld, voordat uiteindelijk een definitieve versie van de brief is verspreid voor ondertekening door andere fracties.

Over de oprichting van de whatsappgroep, het besluit om een brief te sturen, de totstandkoming van de brief, de afspraken inzake de vertrouwelijkheid, de verspreiding en verzending van de brief zijn door verschillende geïnterviewde leden van deze whatsappgroep verklaringen afgelegd. Deze verklaringen komen in de navolgende paragrafen aan de orde. Wij merken hierover op dat deze verklaringen op onderdelen uiteenlopen. Tevens merken wij hier nog op dat, zoals ook verwoord in hoofdstuk 1 van deze rapportage, ons geen inzage is verleend in de berichten die zijn gedeeld binnen deze groep en de verschillende versies van de brief die ook binnen deze whatsappgroep zijn uitgewisseld.

6.2 Verklaringen leden whatsappgroep

6.2.1 Verklaring raadslid X

Raadslid X verklaart dat hij na de gesprekken met raadslid Y, de burgemeester en de griffier uitgebreid heeft gesproken met de fractievoorzitter van Student & Starter en raadslid Q van de PvdA over wat er was gebeurd. Volgens raadslid X vertelde de fractievoorzitter van Student & Starter toen onder meer over de berichten die zij had ontvangen nadat zij afwezig was geweest bij een stemming in de gemeenteraad over het creëren van een stilleruimte/gebedsruimte in openbare gebouwen. Nadat DENK de uitslagen van die stemming online kenbaar had gemaakt, had zij diverse haatreacties ontvangen, mede omdat door de berichtgeving van DENK de suggestie was gewekt dat zij tegen dit soort ruimtes was.

Raadslid X verklaart dat raadslid Q van de PvdA daarna een en ander zou gaan bespreken met zijn fractievoorzitter. Dit leidde er volgens hem toe dat er een brainstormsessie werd georganiseerd, waarbij diverse raadsleden aanwezig waren. Dit waren volgens hem de fractievoorzitters van Student & Starter, de PvdA, D66 en de VVD. Daarnaast waren ook hij, raadslid Q en raadslid R (raadslid van de VVD) hierbij aanwezig. In die groep is volgens hem het idee ontstaan om een brief te schrijven om daarmee namens de raad zorgen te uiten over de gevolgen van berichtgeving op sociale media. Volgens raadslid X was de brief niet zozeer alleen gericht tegen het handelen van DENK, maar werd het bewust breder getrokken.

Penvoering

Raadslid X verklaart desgevraagd dat hij een van de penvoerders van de brief is geweest. Hij verklaart dat hij de brief samen met raadslid Q van de PvdA heeft geschreven. Volgens hem heeft echter ook de fractievoorzitter van de VVD kritisch meegelezen en later nog wat aanpassingen gedaan.

Passage inzake dreigement

Ten aanzien van de passage ter zake het 'dreigement' dat door raadslid Y was geuit, verklaart raadslid X dat deze passage is geschreven door raadslid Q van de PvdA of de fractievoorzitter van de VVD. Dit is volgens hem gebeurd op basis van wat hij hen heeft verteld tijdens een online meeting van de brainstormgroep. Volgens raadslid X hielden de fractievoorzitter van de PvdA en raadslid Q van de PvdA hem toen voor dat hetgeen raadslid Y voorafgaand aan de stemming over de motie tegen hem had gezegd, volgens hen niet vriendelijk was bedoeld. Naar eigen zeggen vertelden zij hem dat dit kon worden opgevat als een soort van dreigement.

Raadslid X verklaart desgevraagd dat de in de brief gebruikte term 'blootstellen' voor hem een synoniem is van 'exposen'. Hij verklaart dat raadslid Y in het gesprek op 21 september 2023 met hem het woord 'exposen' had gebruikt.

Afspraken over vertrouwelijkheid

Nadat de brief gereed was, zijn de betrokken fractievoorzitters (VVD, PvdA en D66) de andere fractievoorzitters gaan benaderen om de brief mede te ondertekenen.

Raadslid X verklaart dat het niet de bedoeling was dat de brief naar buiten zou worden gebracht. De brief was volgens hem alleen bedoeld om de burgemeester aan te sporen actie te ondernemen.

6.2.2 Verklaring raadslid Q

Raadslid Q verklaart dat de dag na de stemming door fractieleden van DENK berichten zijn geplaatst op sociale media, waaronder filmpjes en een foto, die betrekking hadden op de motie en de uitslag ervan. Hij benadrukt dat hij hiervan persoonlijk geen hinder heeft ondervonden, aangezien hij niet heeft gestemd en zijn naam dus niet voorkwam in de stemresultaten. Volgens raadslid Q zijn de filmpjes door bepaalde groepen of individuen verder verspreid, wat heeft geleid tot misverstanden en mogelijke bedreigingen in de richting van de raadsleden die wel hadden gestemd.

Raadslid Q beschrijft de inhoud van deze filmpjes als misleidend, vooral omdat ze een onjuist beeld gaven over de standpunten van de betreffende raadsleden. Raadslid Q benadrukt de negatieve impact van de verspreiding van deze filmpjes op de betrokken raadsleden, zowel wat betreft de publieke perceptie als de persoonlijke veiligheid van deze raadsleden. Volgens hem is de inhoud van deze filmpjes misleidend, omdat het lijkt alsof raadsleden die tegen de motie stemden, voor koranverbranding zijn, terwijl ze in werkelijkheid alleen tegen de specifieke motie waren.

Raadslid Q verklaart dat hij het weekend na de stemming op 21 september 2023, tijdens een fractieweekend op de hoogte werd gesteld van de reacties die raadslid X had ontvangen. Die gingen volgens hem heel ver. Ook kwam toen naar voren dat andere raadsleden met een moslim achtergrond dan wel een Arabische achternaam ook negatieve reacties hadden ontvangen.

Raadslid Q verklaart dat als gevolg van voornoemde reacties binnen diverse fracties een wens ontstond om hier iets mee te doen. Volgens raadslid Q was er brede consensus dat dit niet acceptabel was en dat men niet op deze manier verder wilde. Hij verklaart dat er toen een plan is gemaakt om te bepalen hoe hiermee om te gaan. Dit heeft geresulteerd in het initiatief om een brief aan de burgemeester te schrijven. Raadslid Q bevestigt desgevraagd dat er een whatsapp-groep is gevormd om aan de brief te werken. Binnen deze groep is een en ander volgens hem afgestemd.

Penvoering

Volgens raadslid Q is een eerste versie van de brief opgesteld door een lid van zijn fractie. Raadslid Q heeft toen naar eigen zeggen deze versie gedeeld met raadslid X om te kijken of hij zich kon vinden in de inhoud. Vervolgens is de brief volgens hem nog meerdere keren aangepast door leden van de whatsappgroep.

Passage inzake 'dreigement'

Het primaire doel van de brief was volgens raadslid Q niet om individuen te schaden, maar om aandacht te vragen voor de gebeurtenissen en de wijze waarop DENK een en ander op sociale media had belicht. Over de passage in de brief ter zake een dreigement, verklaart raadslid Q desgevraagd dat raadslid Y raadslid X heeft gedreigd bloot te stellen als hij niet voor de motie zou stemmen. Raadslid Q verklaart dit naar eigen zeggen overigens meer te zien als een intimidatie dan als een bedreiging. Aanvankelijk had raadslid X volgens hem het 'dreigement' als een grap beschouwd, maar later bleek dit dus geen grap aangezien raadslid X daadwerkelijk was exposed op sociale media. Volgens raadslid Q was deze gebeurtenis een belangrijke 'omstandigheid' die daarom ook in de brief terecht is gekomen. Volgens raadslid Q had raadslid X hem al eerder van dit gesprek met raadslid Y op de hoogte gebracht.

Ten aanzien van de vermeende bedreiging verklaart raadslid Q desgevraagd dat het er om gaat hoe de ontvanger (in dit geval raadslid X) een en ander heeft ervaren en niet zo zeer wat de intenties van raadslid Y zijn geweest.

Afspraken over vertrouwelijkheid

Volgens raadslid Q is in de appgroep afgesproken dat de brief vertrouwelijk zou blijven en dat deze alleen bedoeld was voor intern gebruik. Daarover was iedereen het volgens hem unaniem eens. Iedereen ging er ook vanuit dat de brief niet gedeeld zou worden met derden. Raadslid Q legt uit dat men bang was dat raadslid Y de brief zou delen met de media, omdat dit voor hem in de beeldvorming mogelijk gunstig zou kunnen uitpakken bij zijn achterban.

6.2.3 Verklaring raadslid R

Raadslid R van de VVD verklaart dat zij naar aanleiding van berichtgeving van DENK over de motie inzake de Koranverbrandingen geen dreigementen heeft ontvangen, maar wel negatieve reacties. Een van deze reacties bevatte de tekst: 'moge Allah je hoeden'. Die tekst heeft zij wel als bedreigend ervaren.

Raadslid R verklaart dat ze in de week na de betreffende raadsvergadering werd benaderd door de fractievoorzitter van Student & Starter. Die appte haar uit bezorgdheid en attendeerde haar op de reacties die waren geplaatst onder de posts van DENK op sociale media. Dit bericht ontving raadslid R voordat ze zich zelf bewust was van de negatieve berichtgeving. De berichten op Instagram waren niet de eerste keer dat ze dergelijke reacties ontving. Zowel zij als de fractievoorzitter van Student & Starter hadden eerder ook negatieve reacties ontvangen naar aanleiding van een eerdere motie inzake stilteruimtes/gebedsruimtes in openbare gebouwen.

Raadslid R verklaart dat ze kort na het gesprek met de fractievoorzitter van Student & Starter aan een appgroep werd toegevoegd. Die appgroep was aangemaakt door de fractievoorzitter van de PvdA. In de groepsapp werd het idee geopperd om een brief te schrijven als reactie op de ontstane situatie.

Volgens raadslid R heeft de groep één keer een overleg via Teams gevoerd. Dat was op 4 oktober 2023. De rest van de discussie c.q. het contact verliep volgens haar via de groepsapp. Later bleek dat sommigen elkaar mogelijk vaker hadden gesproken, buiten de groep om.

Penvoering

Raadslid R verklaart dat op 5 oktober 2023 via de groepsapp een eerste versie van de brief is gedeeld. Raadslid R vermoedt dat de brief al was geschreven voordat de teams-vergadering op 4 oktober 2023 plaatsvond, omdat de brief al deels werd besproken in deze vergadering. In deze meeting was ook besloten dat de verwijzingen naar DENK zoveel mogelijk uit de brief moesten worden gehaald. In de versie die op 5 oktober 2023 werd gedeeld via de app, waren deze verwijzingen er al uit gehaald.

Raadslid R verklaart dat de eerste versie van de brief is opgesteld door raadslid X en raadslid Q. Daarna heeft raadslid X volgens haar het commentaar van de groep verwerkt tot een tweede versie. Raadslid R verklaart dat zij en haar fractievoorzitter vervolgens de brief gezamenlijk hebben gereviseerd.

Daarbij hebben zij volgens haar de oproep aan de burgemeester meer laten aansluiten op de gedragscode. Daarnaast hebben zij de brief zo feitelijk mogelijk gemaakt en de brief grotendeels ontdaan van gevoelens en emoties. Deze versie hebben zij gedeeld met de anderen via de groepsapp. Die versie is volgens haar met nog een paar kleine aanpassingen de definitieve versie van de brief geworden. Volgens raadslid R zijn alle versies van de brief via de groepsapp gedeeld en daarom ook nog terug te halen.

Passage dreigement

Inzake de passage die in de brief is opgenomen over het dreigement verklaart raadslid R dat deze vanaf het allereerste moment in de brief stond en dat deze daarna niet meer is gewijzigd. Volgens raadslid R is herhaaldelijk gevraagd aan raadslid X hoe een en ander precies was gegaan en wat er was gezegd. Raadslid X heeft toen meerdere malen bevestigd dat het zo is gegaan zoals is verwoord in de brief. Ook in de online meeting heeft hij dat bevestigd. Raadslid R merkt over de bewuste passage op dat haar fractievoorzitter dit een pittige passage vond en heeft hij het om die reden meermaals gecheckt bij raadslid X. Volgens raadslid R vond raadslid X het zelf van belang dat de passage zou blijven staan in de brief.

Afspraken over vertrouwelijkheid

Raadslid R verklaart dat in de appgroep is besproken of de brief openbaar zou moeten worden gemaakt of dat deze intern zou worden gehouden. Volgens haar wilden de fractievoorzitter van de PvdA en zijn fractiegenoot raadslid Q dat de brief openbaar zou worden gemaakt, omdat zij een duidelijk signaal wilden afgeven. De rest was hiervan echter geen voorstander, omdat zij een verdere escalatie wilden voorkomen. Uiteindelijk is volgens haar besloten om de brief intern te houden, omdat de meerderheid dit wilde.

Desgevraagd verklaart raadslid R dat er geen specifieke afspraken zijn gemaakt over de vertrouwelijkheid van de brief. De brief is derhalve niet bestempeld als geheim of vertrouwelijk.

Raadslid R verklaart dat ze zich achteraf afvraagt of iedereen hetzelfde motief had om een brief op te stellen. Aanvankelijk dacht ze dat iedereen op een lijn zat en hetzelfde doel had. Maar daar is ze later anders over gaan denken. Ze merkt op dat het proces rondom de brief in een vlot tempo verliep en dat ze zich achteraf wel eens heeft afgevraagd waarom er zo'n haast achter zat. Het onderwerp van openbaarmaking werd volgens haar ook al heel snel in de groepsapp ter sprake gebracht. Dat vond zij op dat moment ook een rare vraag. Volgens haar was het met name de fractievoorzitter van de PvdA die aandrong op een sneller verloop van het proces en voerde hij steeds de druk op en zat hij er bovenop.

Volgens raadslid R is in de groepsapp ook besproken wie welke andere fractievoorzitters zou benaderen om de brief mede te ondertekenen. Daarbij is DENK volgens haar niet meegenomen. Dat is volgens haar bewust gebeurd, omdat de brief over raadslid Y ging c.q. zijn acties. Volgens haar is het dan logisch dat hij niet is benaderd om de brief mede te ondertekenen.

6.2.4 Verklaring fractievoorzitter Student & Starter

De fractievoorzitter van Student & Starter verklaart dat de fractievoorzitter van GroenLinks haar op 2 oktober 2023 benaderde met het idee om een statement te maken naar aanleiding van de nasleep van een door DENK ingediende motie. Korte tijd later werd daartoe een whatsappgroep opgericht. In die appgroep is hierover toen verder gesproken. Ook heeft er keer een online overleg plaatsgevonden. Dat was op 4 oktober 2023.

Volgens de fractievoorzitter van Student & Starter kwam de fractievoorzitter van GroenLinks eerst met het voorstel om hierover een motie in te dienen. De fractievoorzitter van Student & Starter verklaart dat haar dat geen goed idee leek. Daarna werd het idee van een brief geopperd. Dit idee kwam volgens haar van de fractievoorzitter van de PvdA. Die nam volgens haar ook het voortouw in de totstandkoming van de brief. De fractievoorzitter van Student & Starter verklaart dat zij bij het overleg op 4 oktober 2023 haar zorgen heeft geuit over het schrijven van de brief en de mogelijke gevolgen daarvan. Ze vreesde namelijk dat de brief niet het gewenste effect zou hebben en zelfs contraproductief zou kunnen werken. Zij verklaart dat zij daarom een voorkeur had voor dialoog/gesprekken in plaats van het schrijven van een brief.

De fractievoorzitter van Student & Starter verklaart dat ze, uit solidariteit met de rest van de groep en om niet vast te raken in een eenzijdige zienswijze, toch heeft ingestemd met het opstellen van de brief. Ze benadrukt dat ze daarbij wel twee voorwaarden heeft gesteld. Ten eerste moest de brief intern blijven en ten tweede moest de brief breed worden ingestoken en moest niet worden ingezoomd op het handelen van specifieke individuen of partijen, in dit geval DENK.

Penvoering

De fractievoorzitter van Student & Starter verklaart dat raadslid X en raadslid Q de eerste versie van de brief hebben opgesteld. Zij hebben volgens haar ook samen de passage over de vermeende dreiging opgesteld. Volgens de fractievoorzitter van Student & Starter was afgesproken dat alle leden van de appgroep de brief zouden beoordelen en van commentaar zouden voorzien.

De fractievoorzitter van Student & Starter vertelt dat het eerste concept van de brief op 5 oktober 2023 binnen de groep is gedeeld en dat op 7 oktober 2023 de brief is goedgekeurd.

De fractievoorzitter van Student & Starter verklaart achteraf spijt te hebben dat ze niet wat kritischer naar de brief heeft gekeken. Ze reflecteert op haar gevoelens op dat moment, aangevend dat ze bij de goedkeuring achter de brief stond, maar dat ze achteraf gezien wenst dat ze kritischer was geweest. Ze uit haar spijt over haar rol en bekritiseert zichzelf voor het niet krachtiger uitdragen van haar standpunten.

Afspraken over de vertrouwelijkheid

Volgens de fractievoorzitter van Student & Starter moest de brief als een intern en vertrouwelijk document worden beschouwd, dat was bedoeld voor de voorzitter van de raad om bepaalde zaken/gedragingen binnen de raad bespreekbaar te maken. Doordat de brief is gelekt, is de vertrouwelijkheid volgens haar echter verloren gegaan.

De fractievoorzitter van Student & Starter verklaart dat het plan was om de rest van de raad erbij te betrekken door hen te vragen de brief mede te ondertekenen. Zij zegt dat in dat kader werd afgesproken dat de fractievoorzitters van de appgroep de andere fractievoorzitters zouden benaderen. In dat kader heeft zij de fractievoorzitters van BIJ1 en Volt benaderd.

De fractievoorzitter van Student & Starter vertelt dat de fractievoorzitter van EenUtrecht, die was ingelicht door de fractievoorzitter van de PvdA, op eigen initiatief contact heeft opgenomen met raadslid Y om diens kant van het verhaal te horen. Daardoor wist raadslid Y volgens haar dat er een brief zat aan te komen. De fractievoorzitter van Student & Starter erkent dat de intentie van de fractievoorzitter van EenUtrecht voor hoor en wederhoor sympathiek was, maar dat zij het niet het handig vond.

De fractievoorzitter van Student & Starter verklaart dat het wat haar betreft niet de intentie was om met de brief een anti-DENK signaal af te geven of raadslid Y van iets te beschuldigen. Zij realiseert zich echter wel dat raadslid Y dit op die manier zou kunnen hebben geïnterpreteerd.

6.2.5 Verklaring fractievoorzitter D66

De fractievoorzitter van D66 verklaart dat het idee van de brief is ontstaan in een clubje van raadsleden dat last had gehad van de kwestie en sloten hun fractievoorzitters zich daarbij aan, waaronder hijzelf. In dat kader is ook een groepsapp aangemaakt en heeft een online overleg plaatsgevonden. Toen is het idee van een brief ontstaan.

Penvoering

Volgens de fractievoorzitter van D66 hebben raadslid Q en raadslid X een eerste conceptbrief opgesteld. Vervolgens zijn nog een aantal redactieslagen uitgevoerd door een aantal anderen, waaronder de fractievoorzitters van de PvdA, de VVD en hijzelf. Uiteindelijk was er een versie waarin alle betrokkenen zich konden vinden. Daarna hebben ze de brief gedeeld met andere fractievoorzitters, met het verzoek om steun en met de intentie om deze zo breed mogelijk binnen de raad te delen.

Ten aanzien van de passage in de brief ter zake het dreigen met blootstelling, verklaart de fractievoorzitter van D66 dat hoe het is verwoord in de brief, het volgens raadslid X ook is gegaan. Volgens de fractievoorzitter van D66 zijn alle passages in de brief grondig bekeken, ook de voornoemde passage.

Afspraken over vertrouwelijkheid

De fractievoorzitter van D66 verklaart desgevraagd dat hij niet weet wie de brief naar buiten heeft gebracht en wat hiervoor het motief zou kunnen zijn geweest. Volgens hem is het ook niet duidelijk of de hele brief is gelekt of slechts een deel ervan.

De fractievoorzitter van D66 verklaart dat de positie van raadslid Y in dit proces ingewikkeld was. Volgens hem hebben ze als groep besloten om hem niet te vragen om de brief te ondertekenen, omdat de brief feitelijk gericht was op het gedrag van hem en zijn fractie. In de brief werd volgens de fractievoorzitter van D66 wel ingegaan op specifieke incidenten, maar was het wel de intentie om de hele raad aan te spreken en een en ander breder te trekken dan alleen het handelen van DENK. Hij verklaart dat DENK daarom ook niet met naam en toenaam wordt genoemd in de brief. Ook de naam van raadslid Y staat volgens hem daarom niet in de brief.

De fractievoorzitter van D66 verklaart dat raadslid Y op enig moment op de hoogte raakte van de brief, omdat hij over de brief werd benaderd door de fractievoorzitter van EenUtrecht. De fractievoorzitter van D66 verklaart dat hij dit wel frustrerend vond, maar hij snapt tegelijkertijd ook wel de beweegredenen van hem. Hij noemt derhalve zijn gevoelens hierover 'dubbel'.

6.2.6 Verklaring fractievoorzitter VVD

De fractievoorzitter van de VVD verklaart dat hij op 2 oktober 2023 voor het eerst vernam van het idee voor het opstellen van een brief. Die dag werd hij toegevoegd aan een appgroep waarin ook de fractievoorzitters van PvdA, D66, en Student & Starter zaten, alsmede een paar raadsleden van die partijen.

Deze appgroep was volgens hem opgezet als gevolg van negatieve reacties die een aantal raadsleden met een moslimachtergrond had ontvangen naar aanleiding van berichtgeving van DENK op sociale media over een door die partij ingediende motie. Deze raadsleden wilden samen met hun fractievoorzitters daarop een signaal afgeven om hun ongenoegen te laten blijken. In dat kader was de appgroep aangemaakt. De fractievoorzitter van de VVD verklaart dat hij zelf niet aanwezig was bij de initiële besprekingen vanwege persoonlijke verplichtingen, maar dat zijn fractiegenoot, raadslid R, wel deelnam aan het overleg. Zij was volgens hem een van de raadsleden die ook negatieve reacties had ontvangen.

Penvoering

Volgens de fractievoorzitter van de VVD was de fractievoorzitter van de PvdA de initiator van het idee voor de brief. Op 4 oktober 2023, tijdens een Teams-overleg waarbij hij zelf niet aanwezig was³⁶, is een conceptbrief besproken die was opgesteld door de raadsleden X en Q.

De fractievoorzitter van de VVD verklaart dat hij en raadslid R later deze brief nog hebben aangescherpt, waarbij de nadruk lag op het verwijderen van emoties en het verduidelijken van de feiten. Hij zegt dat zij in dat kader ook raadslid X uitvoerig hebben bevraagd over de passage met betrekking tot het 'dreigement' om hem bloot te stellen op sociale media. Volgens de fractievoorzitter van de VVD bevestigde raadslid X nadrukkelijk dat het was gegaan zoals het ook in de brief is verwoord.

³⁶ De fractievoorzitter van de VVD heeft zich tijdens dit online overleg laten vervangen door een fractiegenoot. Deze fractiegenoot heeft hierover een schriftelijke verklaring opgesteld. Daarin geeft zij onder meer aan dat zij vanwege haar aanwezigheid bij het overleg ook aan de appgroep werd toegevoegd. Naast het bijwonen van voornoemd overleg, heeft zij naar eigen zeggen echter verder geen rol meer gespeeld in het proces wat heeft geleid tot de brief.

De fractievoorzitter van de VVD verklaart dat de intentie van de brief niet was om verwijten te maken naar individuele raadsleden of fracties, maar om breed aandacht te vragen voor de gevolgen van bepaalde acties en de wijze waarop de raad hiermee zou moeten omgaan. De fractievoorzitter van de VVD benadrukt dat dit niet de eerste keer was dat raadsleden negatieve reacties hadden ontvangen als gevolg van berichtgeving op sociale media. Daarom vond de groep het belangrijk dat er een signaal zou worden afgegeven dat het zou stoppen. Het doel was derhalve niet alleen om te reageren op de situatie die was ontstaan als gevolg van de recente motie van DENK, maar om het breder aan te pakken.

Afspraken over de vertrouwelijkheid

De fractievoorzitter van de VVD benadrukt desgevraagd dat de brief oorspronkelijk bedoeld was als een intern en vertrouwelijk document en dat het lekken ervan niet in lijn was met de oorspronkelijke bedoeling. Hij erkent echter dat het wellicht naïef was om te verwachten dat de brief intern zou blijven, nadat deze naar meer dan 40 mensen was gestuurd.

Hoewel de brief gericht was aan de burgemeester, betekende dat volgens hem niet automatisch dat deze openbaar moest worden. De fractievoorzitter van de VVD benadrukt dat de brief formeel niet geheim was, maar dat het eerder een kwestie van fatsoen was om een dergelijke brief niet met journalisten te delen. Hij zegt dat het niet gebruikelijk is dat interne aangelegenheden naar de media worden gelekt en dat het niet de norm is dat zulke zaken op straat komen te liggen.

De fractievoorzitter van de VVD verklaart dat binnen de appgroep is afgesproken dat de hierin aanwezige fractievoorzitters de andere fractievoorzitters van de raad zouden benaderen met het verzoek om de brief mede te ondertekenen. Daartoe werd in de app een taakverdeling voorgesteld. De fractievoorzitter van de VVD verklaart dat hij in dat kader onder meer de fractievoorzitter van EenUtrecht heeft benaderd. Nadat hij dat had gedaan, werd hij later door hem teruggebeld met de mededeling dat deze contact had opgenomen met raadslid Y om diens kant van het verhaal te horen. De fractievoorzitter van de VVD verklaart dat hij daarmee niet blij was, omdat hij voornemens was geweest om raadslid Y zelf over de brief te informeren. Dat was volgens hem ook zo afgesproken in de appgroep.

Volgens de fractievoorzitter van de VVD wilde de rest van de groep niet dat raadslid Y zou worden betrokken in het proces van de totstandkoming van de brief. Zij wilden alleen dat raadslid Y vooraf zou worden geïnformeerd dat er een brief zou komen, meer niet.

Doordat de fractievoorzitter van EenUtrecht al met hem had gesproken, wist de fractievoorzitter van de VVD dat er nu een ander gesprek met raadslid Y zou volgen dan hij aanvankelijk had bedacht.

De fractievoorzitter van de VVD legt uit dat hij raadslid Y wilde spreken om hem te informeren over de brief en om met hem te discussiëren over de negatieve impact van de video die was gedeeld. Hij benadrukt dat de intentie van de brief niet was om DENK te beschuldigen, maar om gezamenlijk het gesprek aan te gaan over intimidaties en hoe dergelijke situaties in de toekomst voorkomen zouden kunnen worden.

De fractievoorzitter van de VVD verklaart dat hij uiteindelijk op de dag van verzending een gesprek heeft gevoerd met raadslid Y over de brief. Daarbij was ook de fractievoorzitter van GroenLinks aanwezig. Zij had zelf aangeboden om daarbij aanwezig te zijn, hetgeen volgens hem een spontane ingeving was geweest. Volgens de fractievoorzitter van de VVD toonde raadslid Y in dat gesprek weinig begrip voor de situatie.

6.2.7 Verklaring fractievoorzitter PvdA

De fractievoorzitter verklaart dat de leden van de whatsappgroep bestonden uit de raadsleden die zelf negatieve reacties en/of haatmail hadden ontvangen en hun fractievoorzitters. In die groepsapp is volgens hem het idee van een brief geopperd. Volgens de fractievoorzitter van de PvdA had een andere fractievoorzitter eerst nog het idee geopperd om een motie in te dienen, maar dat leek de andere betrokkenen geen goed instrument. Zelf vond hij dat te drastisch. De brief vond men wel een goed idee. Volgens de fractievoorzitter van de PvdA had

alleen de fractievoorzitter van Student & Starter hierbij haar twijfels, maar sloot zij zich aan bij de meerderheid die het wel een goed idee vond.

De fractievoorzitter van de PvdA verklaart desgevraagd dat het kan kloppen dat hij de whatsappgroep heeft aangemaakt. Volgens hem is de groep niet fysiek bij elkaar gekomen. Wel heeft er een keer een overleg via Teams plaatsgevonden. De rest van de communicatie verliep via de app. Ook is er mogelijk nog via de email met elkaar gecommuniceerd.

Penvoering

De fractievoorzitter van de PvdA verklaart dat de eerste versie van de brief is opgesteld door twee fractiegenoten van hem, waaronder raadslid Q. Deze versie werd volgens hem gedeeld binnen de groepsapp. Hij verklaart dat daarna de fractievoorzitter van D66 en raadslid X de brief hebben aangepast. Die versie is volgens hem op 5 oktober 2023 door raadslid X in de groepsapp gedeeld. De fractievoorzitter van de PvdA weet naar eigen zeggen niet meer welke wijzigingen nog allemaal in de brief zijn aangebracht na de eerste versie. Hij wijst er tijdens het interview op dat het inmiddels twee maanden geleden is dat de brief is opgesteld. Uiteindelijk is er een versie gekomen die volgens hem geschikt was om verder te delen.

Ten aanzien van de passage in de brief inzake het dreigement merkt hij op dat die passage overeenkomt met wat hij zelf hierover heeft gehoord van anderen.

Afspraken over de vertrouwelijkheid

Volgens de fractievoorzitter van de PvdA is binnen de groep afgesproken dat de brief niet naar buiten zou worden gebracht. Hij verklaart hierover desgevraagd dat zijn fractie niet tegen openbaarmaking was. Omdat een meerderheid van de appgroep echter wilde dat de brief intern zou blijven, is volgens hem daartoe ook besloten.

Desgevraagd verklaart de fractievoorzitter van de PvdA dat de brief voor verzending ook aan de fractievoorzitter van DENK is voorgelegd, net zoals deze is voorgelegd aan alle andere fractievoorzitters met de vraag of zij de brief mede zouden willen ondertekenen. Daartoe hebben ze in de appgroep een soort van verdeling gemaakt wie wie zou benaderen. De fractievoorzitter van de PvdA verklaart dat de fractievoorzitter van de VVD raadslid Y zou benaderen over de brief. De fractievoorzitter van de PvdA geeft aan niet te weten of en in welke vorm de inhoud van de brief door de fractievoorzitter van de VVD met raadslid Y is gedeeld.

De fractievoorzitter van de PvdA verklaart desgevraagd dat hij zelf drie andere fractievoorzitters heeft benaderd. Dat waren de fractievoorzitters van GroenLinks, Utrecht Solidair en UtrechtNu! Hij verklaart dat hij van de laatste twee wel verwachtte dat er vanuit hun hoek wat weerstand zou kunnen zijn. De fractievoorzitter van de PvdA benadrukt dat hij absoluut geen druk op hen heeft uitgeoefend om de brief te ondertekenen.

6.3 Overige verklaringen

Door andere geïnterviewden, die geen deel uitmaakten van de appgroep, zijn ook nog verklaringen afgelegd over de totstandkoming van de brief en het informeren van raadslid Y hierover, waaronder de fractievoorzitter van GroenLinks en een fractiegenoot van haar, raadslid S. Ook de fractievoorzitter van EenUtrecht heeft hierover een verklaring afgelegd. Zoals hiervoor reeds naar voren is gekomen, is hij degene geweest die raadslid Y heeft benaderd over de brief.

Verklaring raadslid S

Raadslid S verklaart dat zij op de dag van de verzending van de brief in de ochtend een ontmoeting had met raadslid Y. Tijdens deze ontmoeting vertelde raadslid Y haar over een telefoontje dat hij de dag ervoor had ontvangen van de fractievoorzitter van EenUtrecht. Daardoor was raadslid Y te weten gekomen dat er een brief zou komen die over hem ging en waarin hij werd beschuldigd van intimidatie van raadsleden. Daarvan was hij

volgens raadslid S mogelijk eerder niet op de hoogte. Raadslid Y was hierdoor volgens haar goed van slag en verdrietig. Raadslid S verklaart dat haar toen ook duidelijk werd dat haar fractievoorzitter nog niet, namens de fractie, met raadslid Y had gesproken om zijn kant van het verhaal te horen, terwijl de fractie de brief al wel had ondertekend.

Raadslid S verklaart dat raadslid Y in het gesprek haar ook de bewuste video liet zien. Die video had zij eerder nog niet gezien. Toen pas zag zij dat er ook geen foto's werden getoond van raadsleden die tegen de motie hadden gestemd. Tot dat moment was zij in de veronderstelling geweest dat dit wel het geval was.

Raadslid S verklaart dat het gesprek met raadslid Y en zijn reactie op de brief voor haar een duidelijk signaal was dat er iets niet klopte in de communicatie en besluitvorming rondom de brief. Om die reden heeft zij meteen contact gezocht met haar fractievoorzitter. Raadslid S verklaart dat ze haar wilde waarschuwen voor de gevolgen van de brief en dat de situatie mogelijk wel eens zou kunnen ontploffen. Ook wilde ze graag dat haar fractievoorzitter nog met raadslid Y zou spreken om zijn kant van het verhaal te horen, voordat de brief zou worden verzonden. Volgens raadslid S heeft haar fractievoorzitter toen toegezegd om alsnog met raadslid Y in gesprek te gaan.

Raadslid S verklaart dat het die avond voor haar pas duidelijk werd dat de brief ook een passage bevatte waarin raadslid Y werd beschuldigd van het bedreigen van een collega raadslid. Ze voelde zich daarover erg ongemakkelijk. Ze betreurt het ook ten eerste dat ze zelf niet scherp is geweest bij het lezen van de brief. Raadslid S verklaart dat ze later ook tegen raadslid Y heeft gezegd dat ze niet achter de inhoud van de brief staat.

Verklaring fractievoorzitter GroenLinks

De fractievoorzitter van GroenLinks verklaart dat haar fractie voor de motie inzake de Koranverbrandingen had gestemd. Haar fractie had dan ook geen last ondervonden van de reacties die op sociale media waren binnengekomen naar aanleiding van berichtgeving van DENK hierover. Ze wist wel dat anderen, zoals raadslid X, hiervan wel last hadden ondervonden. De brief aan de burgemeester was volgens haar een reactie hierop.

De fractievoorzitter van GroenLinks verklaart dat een deel van haar fractie, waaronder zij zelf, geen voorstander was van een brief. De brief was volgens haar gericht tegen één fractie c.q. raadslid. Zij had liever een proces gezien dat recht deed aan de ernst van de situatie en waarbij iedereen zich veilig zou voelen. Uiteindelijk heeft haar fractie wel ingestemd met de brief en deze ook ondertekend, omdat haar fractie het wel belangrijk vond om een signaal af te geven dat alle raadsleden zich veilig moeten kunnen voelen.

Wat betreft de penvoering van de brief, verklaart zij dat de drie betrokken partijen, de fractievoorzitters en de raadsleden die direct waren geraakt door de gebeurtenissen, gezamenlijk aan de brief hebben gewerkt. GroenLinks zelf is daarbij niet betrokken geweest. De fractievoorzitter van GroenLinks betreurt het dat de brief is uitgelekt, maar het verbaast haar ook niet. Ze was er echter wel van uitgegaan dat het een vertrouwelijk document betrof.

De fractievoorzitter van GroenLinks erkent dat zij de passage over het dreigement niet scherp voor de geest had. Pas later realiseerde ze zich hoe belangrijk die passage voor raadslid Y was geweest. Daarom nam ze het zichzelf kwalijk dat ze niet eerder naar hem was toegestapt en dit zelf had geverifieerd bij hem. Ze verklaart dat ze vertrouwde op de informatie die ze van verschillende mensen had gekregen.

De fractievoorzitter van GroenLinks weet niet waarom de brief voorafgaand aan verzending niet aan raadslid Y is voorgehouden. Zij weet wel dat diverse raadsleden raadslid Y al hadden aangesproken op zijn handelen, maar dat dit weinig resultaat had opgeleverd.

De fractievoorzitter van GroenLinks verklaart dat zij op de dag dat de brief is verstuurd, nog wel met raadslid Y hierover heeft gesproken. Dat gesprek heeft ze samen met de fractievoorzitter van de VVD gevoerd. Raadslid Y

wist toen volgens haar al van het bestaan van de brief, maar had deze nog niet gezien. Volgens de fractievoorzitter van GroenLinks was raadslid Y toen al boos over het feit dat hij was gepasseerd in het proces. Later, toen hij de brief inmiddels had ontvangen, was hij ook heel boos over de passage ten aanzien van het dreigement.

Verklaring fractievoorzitter EenUtrecht

De fractievoorzitter van EenUtrecht verklaart dat hij op 10 oktober 2023 werd geïnformeerd over de brief, twee dagen voordat deze werd verzonden naar de burgemeester. De fractievoorzitter van de VVD belde hem toen om te vertellen dat hij hem een brief zou sturen en vroeg of hij deze mede wilde ondertekenen. Hij gaf hem toen een korte samenvatting van het doel en de inhoud van de brief en vertelde dat hij de brief later die dag naar hem zou sturen. De fractievoorzitter van EenUtrecht verklaart dat toen hij de brief las, hij behoorlijk schrok. Er stonden in de brief namelijk serieuze aantijgingen aan het adres van raadslid Y. Ten eerste werd hij beschuldigd van intimidatie c.q. bedreiging van een collega raadslid en daarnaast werd raadslid Y beschuldigd van het maken van 'foute' filmpjes.

De fractievoorzitter van EenUtrecht verklaart dat hij toen direct contact heeft opgenomen met raadslid Y in het kader van hoor en wederhoor. Raadslid Y was volgens hem op dat moment nog niet op de hoogte van de brief en de inhoud daarvan. Raadslid Y ontkende in het gesprek ook ten stelligste dat hij een ander raadslid had bedreigd. Hij herkende zich volgens de fractievoorzitter van EenUtrecht totaal niet in deze aantijging. De fractievoorzitter van EenUtrecht geeft aan van mening te zijn dat als iemand zich geïntimideerd voelt, het belangrijk is om met elkaar in gesprek te gaan en het uit te praten, maar in dit geval was er volgens hem geen gesprek geweest.

Over het filmpje van DENK verklaart de fractievoorzitter van EenUtrecht dat hij het filmpje dat door raadslid Y op sociale media was geplaatst zelf suggestief vond. Hij zegt dat de suggestie werd gewekt met de video dat bepaalde partijen vóór de verbandingen van de Koran zouden kunnen zijn. De fractievoorzitter van EenUtrecht vindt dat raadslid Y de context in het filmpje niet goed heeft duidelijk gemaakt en dat hij het beter had moeten uitleggen om misverstanden te voorkomen. De fractievoorzitter van EenUtrecht merkt over het filmpje tevens op dat raadslid Y daarin niet oproept tot het sturen van haatmail aan raadsleden die tegen de motie hebben gestemd.

De fractievoorzitter van EenUtrecht vertelt eerder raadslid Y al eens eerder te hebben aangesproken over een ander filmpje dat ging over stilteruimtes in openbare gebouwen. Ook daarvan was hij van mening dat dit geen representatief filmpje was. In dat filmpje ging het over gebedsruimtes, maar de motie ging over stilteruimtes.

De fractievoorzitter van EenUtrecht verklaart dat raadslid Y toen tegen hem zei dat hij van mening was dat hij vrij was om te posten wat hij wilde.

De fractievoorzitter van EenUtrecht verklaart dat hij, nadat hij raadslid Y had gesproken, de fractievoorzitter van de VVD heeft verteld dat hij met raadslid Y had gesproken en dat hij de brief niet wilde ondertekenen. Volgens de fractievoorzitter van EenUtrecht reageerde de fractievoorzitter van de VVD boos omdat hij met raadslid Y had gesproken over de brief.

De fractievoorzitter van EenUtrecht verklaart dat hij de brief te ver vond gaan en dat er te snel is gehandeld door raadslid Y niet van tevoren over de brief te informeren. Dat heeft hij naar eigen zeggen ook tegen de fractievoorzitter van de VVD gezegd. De fractievoorzitter van EenUtrecht zegt dat hij een voorstander is van transparantie. Hij beschouwt de brief als lasterlijk en hoopt dat de schrijvers alsnog afstand van de brief zullen nemen.

De fractievoorzitter van EenUtrecht verklaart dat hij de bedoeling van de brief wel begrijpt en ook onderschrijft, maar dat de beschuldiging van bedreiging niet in de brief terecht had mogen komen. Volgens de fractievoorzitter van EenUtrecht zit de brief daarmee op het randje van laster. Dat is de reden dat hij de brief zelf niet heeft

getekend. De fractievoorzitter van EenUtrecht verklaart dat hij op 13 oktober 2023 zelf ook een brief heeft gestuurd aan de burgemeester om uit te leggen waarom hij de brief niet heeft ondertekend.

6.4 Verklaring raadslid Y

Raadslid Y heeft bevestigd dat hij door de fractievoorzitter van EenUtrecht telefonisch op de hoogte is gebracht van de brief en de inhoud hiervan. De brief zelf is daarbij niet met hem gedeeld. In dat gesprek vertelde de fractievoorzitter van EenUtrecht dat de brief een passage bevatte waarin stond dat hij een ander raadslid zou hebben bedreigd. De fractievoorzitter van EenUtrecht belde hem omdat hij zijn kant van het verhaal ook graag wilde horen. Raadslid Y vond dit heel correct van de fractievoorzitter en heeft hem toen verteld wat er volgens hem was gebeurd. Volgens raadslid Y is de fractievoorzitter van EenUtrecht het enige raadslid dat wederhoor heeft gepleegd.

Raadslid Y verklaart dat hij de dag nadat de fractievoorzitter van EenUtrecht hem had ingelicht, er weer een raadsdag c.q. commissiedag was. Die dag heeft hij in de groepsapp van de fractievoorzitters een bericht geplaatst waarin hij heeft gezegd dat hij op de hoogte was van het bestaan van de brief. De fractievoorzitter van de PvdA gaf toen aan dat de brief onderweg was naar raadslid Y. Dit bericht stuurde de fractievoorzitter van de PvdA volgens hem kort na 12.00 uur. Raadslid Y ontving de brief naar eigen zegen echter pas rond 17.00 uur, toen was de brief volgens hem al naar de burgemeester gestuurd met alle raadsleden in de cc. Raadslid Y vindt het een enorme teleurstelling dat maar liefst 41 collega's de brief hebben ondertekend zonder eerst bij hem navraag te doen naar zijn kant van het verhaal.

Volgens raadslid Y hebben de fractievoorzitters van de VVD en de PvdA een centrale rol gespeeld in de totstandkoming van de brief. Hij ziet hen als de aanjagers hiervan. Zij hebben zich volgens hem onder meer beziggehouden met het mobiliseren van steun van andere fractievoorzitters voor de brief.

Raadslid Y verklaart dat kort voor de verzending van de brief, de fractievoorzitters van de VVD en GroenLinks nog bij hem langs zijn gekomen om over de brief te praten en de zorgen die in de brief werden geuit. De achtergrond van de brief was volgens hen daarin gelegen dat een aantal mensen zich bedreigd had gevoeld, omdat ze naar aanleiding van het bericht van DENK haatreacties hadden ontvangen. Volgens raadslid Y vroegen de fractievoorzitters hem toen ook om voortaan geen stemuitslagen meer te delen via sociale media. Dat zou namelijk volgens hen de reden zijn geweest van de dreigementen die daarna waren geuit.

Raadslid Y verklaart dat hij tegen beiden heeft gezegd dat ze hoor en wederhoor hadden moeten plegen. Volgens raadslid Y erkende de fractievoorzitter van GroenLinks dat ook, maar vonden ze de belangen van de raadsleden die last hadden gehad van de berichtgeving op sociale media zwaarder wegen dan zijn belangen. Raadslid Y verklaart dat toen de brief nog tegen kon worden gehouden, maar dat ze dat kennelijk niet wilden doen. Volgens raadslid Y erkende de fractievoorzitter van GroenLinks dat een gesprek wellicht beter zou zijn geweest, maar wilden ze toch een duidelijk signaal afgeven en een brief was daarvoor volgens haar een geschikt middel.

Raadslid Y verklaart dat in plaats van het sturen van een brief, de fractievoorzitters van GroenLinks en de VVD beter een direct gesprek met hem hadden kunnen aangaan om hun zorgen te uiten. Hij is van mening dat persoonlijke interactie de meest effectieve manier is om binnen de raad tot oplossingen te komen. Raadslid Y is ook verbaasd over het feit dat er is gekozen voor een brief. Volgens hem is er de afgelopen zes jaar nog nooit door de raad een brief gestuurd naar de burgemeester.

Raadslid Y verklaart dat de fractievoorzitter van de PvdA de brief per email heeft gestuurd aan de burgemeester. Volgens raadslid Y is hij mogelijk ook degene die de brief naar buiten heeft gebracht, mogelijk door het emailadres van de journalist in de bcc te zetten.

Raadslid Y verklaart dat naderhand nog een paar raadsleden contact met hem hebben gezocht. Die gaven toen aan dat zij spijt hadden dat zij de brief hadden ondertekend.

7. Verzending brief en nasleep

7.1 Verzending brief

Zoals eerder reeds opgemerkt is de brief op 12 oktober 2023 per email naar de burgemeester gestuurd, met in de cc alle raadsleden.

Zoals in het vorige hoofdstuk reeds door diverse geïnterviewden is benoemd, is in de appgroep de afspraak gemaakt dat de brief vertrouwelijk zou blijven en dat deze alleen voor intern gebruik was bestemd. Uit onderhavig onderzoek is niet duidelijk geworden of en zo ja op welke wijze dit kenbaar is gemaakt aan de rest van de raad. Op de brief zelf staat niet vermeld dat het een vertrouwelijke (of geheime) brief betreft. In de tekst van de brief wordt dit ook niet benoemd. Ook is brief niet verstuurd via Zivver, een beveiligd mailprogramma waarvan de raad gebruik kan maken.

Ondanks de afspraak dat de brief vertrouwelijk moest blijven, kwam de brief, of de inhoud daarvan de volgende dag al op straat te liggen en is hierover gepubliceerd door het AD. In hoofdstuk 3 zijn wij reeds ingegaan op de publicaties die zijn verschenen in het AD.

Aan (vrijwel) alle geïnterviewden is de vraag gesteld of zij de brief hebben gedeeld met een journalist van het AD. Geen van de geïnterviewden heeft aangegeven hiervan meer te weten. Enkele leden van de appgroep hebben met een beschuldigende vinger naar raadslid Y gewezen, omdat zij van mening zijn dat hij hierbij belang zou hebben. Raadslid Y wijst op zijn beurt naar de opstellers van de brief en in het bijzonder naar de fractievoorzitter van de PvdA. Wij merken hierbij op dat wij geen onderzoek hebben gedaan in de emailserver van de gemeente Utrecht om te achterhalen wie de brief mogelijk naar buiten heeft gebracht.

De email aan de burgemeester, met de brief als bijlage, is verstuurd door de fractievoorzitter van de PvdA. In het interview heeft hij verklaard dat hij de brief in bcc ook heeft gestuurd naar de voorzitter van de PvdA Utrecht. Dit betreft een persoon buiten de gemeenteraad.

7.3 Gevolgen uitlekken brief voor raadslid Y

Raadslid Y heeft in het interview toegelicht dat hij heel veel schade heeft geleden door de publicatie van het AD. Niet alleen binnen de gemeenteraad, maar ook privé en op zijn werk. Hij spreekt in dat kader van een intense druk en intimidatie binnen de gemeenteraad, die een directe invloed hebben op zijn vermogen om deel te nemen aan raadsvergaderingen en daarin het woord te voeren. Deze druk uit zich volgens hem ook in zijn professionele leven, waarbij hij aangeeft op dit moment moeite te hebben om normaal te presteren en zich goed te kunnen concentreren.

Raadslid Y geeft aan dat hij op zijn werk door een directeur is aangesproken op de berichten die in de media over hem zijn verschenen en waarin aantijgingen over hem zijn gedaan. In het gesprek met de directeur moest hij zichzelf naar eigen zeggen verantwoorden. De directeur gaf aan dat de berichten over hem in de media zakelijke consequenties zouden kunnen hebben. Volgens raadslid Y is hij in de media al veroordeeld en gecriminaliseerd en zal deze kwestie altijd aan hem blijven kleven. Op zijn werk voelt hij zich ook nagekeken en heeft hij het gevoel dat er achter zijn rug om over hem wordt gesproken.

Raadslid Y voelt zich aangetast in zijn goede naam en eer. Hij noemt het 'karaktermoord'. Hij is niet alleen gefrustreerd door wat er is gebeurd, maar hij is ook erg boos over wat hem is aangedaan.

Raadslid Y vertelt dat hij een gesprek met de burgemeester en de griffier heeft gehad, waarin hij steun heeft gezocht, met name in het omgaan met zijn emoties. Raadslid Y benadrukt dat zijn primaire drijfveer om politiek actief te worden, het bestrijden van onrecht was. De recente gebeurtenissen hebben die motivatie alleen maar versterkt.

Raadslid Y verklaart dat hij ook het gevoel heeft een slachtoffer te zijn van de 'kracht van het aantal' in de gemeenteraad. Raadslid Y voelt zich benadeeld door de manier waarop een grote groep raadsleden zonder enig

bewijs tegen hem is ‘opgetreden’ en zonder wederhoor te plegen een brief aan de burgemeester heeft gestuurd. Dit gevoel van onrecht, gecombineerd met het ontbreken van een concrete bewijslast, versterkt zijn gevoel van machteloosheid en frustratie over de huidige situatie.

Raadslid Y verklaart dat er binnen de raad een klein groepje raadsleden is - te weten de fractievoorzitters van de PvdA, Student & Starter, VVD, D66 en GroenLinks - die in zijn ogen hebben gefungeerd als aanjager van de brief. Hen neemt hij een en ander nog het meeste kwalijk. De rest zijn volgens hem meer meelopers. Met de aanjagers van de brief wil hij niet meer samenwerken. Wat hem betreft moeten deze personen ook uit de raad stappen. Dit geldt ook voor de persoon die de brief naar de media heeft gelekt.

Raadslid Y is voorts van mening dat alle raadsleden die de brief hebben ondertekend hiervoor verantwoording moeten afleggen. Het beschuldigen van iemand van strafbare feiten zonder enig bewijs is volgens hem ook in strijd met de gedragscode van de gemeenteraad. Hij spreekt in dat kader ook van ongewenste omgangsvormen.

7.4 Reacties op brief

Uit onderhavig onderzoek volgt dat een aantal geïnterviewden spijt heeft dat zij de brief hebben ondertekend of dat hun naam onder de brief terecht is gekomen. Een aantal van hen heeft aangegeven eerst onderhavig onderzoek af te wachten alvorens zij mogelijk actie willen ondernemen, bijvoorbeeld door het aanbieden van excuses aan raadslid Y. Een groot aantal geïnterviewden zegt echter nog steeds achter de brief te staan en benadrukt dat de brief met name was bedoeld om een signaal af te geven dat er iets moet gebeuren. Raadsleden moeten zich volgens hen namelijk te allen tijde veilig kunnen voelen en hun werk als raadslid kunnen doen zonder last of ruggespraak.

Drie raadsleden hebben los van elkaar zelf ook een brief verstuurd aan de burgemeester. Dit betreffen de fractievoorzitters van EenUtrecht, Utrecht Solidair en UtrechtNu!

De fractievoorzitter van EenUtrecht heeft, zoals reeds eerder opgemerkt, op 13 oktober 2023 een brief gestuurd aan de burgemeester om uit te leggen waarom hij de brief niet heeft ondertekend. In zijn brief schrijft hij onder meer:

‘(...) Voordat je een collega raadslid beschuldigt vind ik moet je eerst gezamenlijk met elkaar in gesprek en elkaar waar nodig aanspreken; in het vertrouwen dat ieder raadslid niet bewust wil intimideren, bedreigen of een onveilige werksituatie wil creëren voor zijn collega’s. In het contact met [naam raadslid Y] heb ik nog nooit ervaren dat hij hier bewust op uit zou zijn. Dat staat los van het feit dat ik met regelmaat vind dat zijn communicatie in de sociale media soms incorrect en suggestief is.’

De fractievoorzitter van Utrecht Solidair, die de brief van de raad ook niet heeft ondertekend, gaat in haar eigen brief d.d. 6 november 2023 onder meer in op het handelen van de fractievoorzitter van de PvdA in onderhavige kwestie. Daarover schrijft zij onder meer het volgende:

‘(...) De fractievoorzitter van de PvdA was wel op de hoogte van deze beschuldiging. Dinsdag 10 oktober belde deze fractievoorzitter mij en vroeg om een brief te ondertekenen. [naam raadslid Y] zou onjuiste informatie verspreiden op sociale media, wat leidde tot haatmails. Dit raadslid had een D66 raadslid bedreigd om vóór een motie te stemmen volgens de fractievoorzitter van de PvdA. Daarop vroeg ik naar een aangifte, maar die was er niet. Volgens hem zorgde [naam raadslid Y] voor een verziekte sfeer, daarom ging hij de burgermeester vragen om in te grijpen. Ik heb daar nooit iets van gemerkt, want ik ken [naam raadslid Y] als vriendelijk en hulpvaardig. Altijd kletsen met iedereen en grapjes maken. Ik vond het een onaangenaam gesprek. Hij bleef allerlei argumenten aandragen tegen mijn weigering om te tekenen.

U zit wekelijks aan tafel met de fractievoorzitter van de PvdA in de DB vergadering. In de notulen van 5 oktober kondigt de fractievoorzitter van de PvdA een brief aan, die hij namens een aantal fracties gaat sturen. Op 12 oktober meldt hij tijdens het DB, geen wetenschap van bedreiging aan de burgemeester, terwijl de brief klaar ligt en hij intussen tijd alle anderen wél van de bedreiging heeft verteld.

(...)

Dit is een klassiek voorbeeld van 'trial by media'! Door de handelswijze van de fractievoorzitter van de PvdA is er ernstige publieke schade aan de fractievoorzitter van DENK toegebracht.

Bij het integriteitsonderzoek wil ik met nadruk vragen om de rol van de fractievoorzitter van de PvdA te onderzoeken. Waarom heeft hij de bedreiging niet bij u gemeld, zodat er gedegen onderzoek plaats kon vinden? Waarom heeft hij raadsleden gebeld om hun naam eronder te zetten? Hoe komt hij erbij om in de brief, de 'bedreiging' als bewezen feit te brengen?

In het interview heeft zij opgemerkt dat ze meteen twijfels had bij de brief. Ze verklaart dat dit een onderwerp was dat zich juist leende voor bespreking in het presidium. Dat gremium had de raad echter het jaar ervoor afgeschaft. Dat betreurt ze. Zelf had ze naar eigen zeggen nooit iets gemerkt van problemen met DENK als gevolg van berichtgeving op sociale media.

Volgens de fractievoorzitter van Utrecht Solidair drong de fractievoorzitter van de PvdA bij haar aan op het ondertekenen van de brief. Op alle argumenten die zij aanvoerde tegen de brief had hij volgens haar een tegenargument. Ze vond dat hij behoorlijk druk op haar uitoefende. De fractievoorzitter van de PvdA gaf aan dat er al gesprekken waren gevoerd, maar dat deze niet het gewenste resultaat hadden opgeleverd. Ook zei hij dat raadslid Y dit al vaker had gedaan en dat het te ver ging.

Volgens de fractievoorzitter van Utrecht Solidair heeft de fractievoorzitter van de PvdA haar de brief alsnog geappt en gezegd dat zij zelf kon beslissen of ze wilde tekenen. De fractievoorzitter van Utrecht Solidair ging er op dat moment vanuit dat niemand deze brief zou willen ondertekenen. Tot haar verbazing bleek later dat zo'n 40 raadsleden de brief hadden ondertekend. Zelf heeft zij de brief niet getekend.

De fractievoorzitter van Utrecht Solidair verklaart dat ze uiteraard een voorstander is van een veilige werkomgeving, maar naar eigen zeggen wilde ze niet zomaar een brief ondertekenen waarin beschuldigingen werden gedaan. Ze voelde zich naar eigen zeggen niet vrij om dat te zeggen. Ook is zij van mening dat je dergelijke zaken niet via een brief moet aanpakken.

Fractievoorzitter UtrechtNu!

De fractievoorzitter van UtrechtNu! heeft eveneens een brief geschreven aan de burgemeester. In zijn brief d.d. 9 november 2023 verklaart hij spijt te hebben van de ondertekening van de brief. Hij schrijft hierover:

'(...) Concluderende kan ik dus stellen dat ik mij zelf vooral kwalijk neem dat ik niet eerst gezamenlijk met elkaar het gesprek heb gevoerd of heb opgeroepen omdat te doen, voordat er een brief mede namens mij werd verstuurd. Ik heb daar de fractievoorzitter van Denk dan ook mijn excuses voor aangeboden. Ik wil dan ook mijn steun aan de oorspronkelijke brief terugtrekken en wacht het onderzoek af.'

In het interview heeft hij verklaard dat dat hij op maandag 9 oktober 2023 door de fractievoorzitter van de PvdA telefonisch werd geïnformeerd over de brief. De fractievoorzitter van de PvdA gaf volgens hem toen aan dat bijna alle fractievoorzitters de brief zouden steunen, hij moest alleen nog GroenLinks benaderen. De fractievoorzitter van UtrechtNu! merkt op dat hij zich niet kan herinneren dat de brief hem werd toegestuurd of dat deze voorgelezen werd; de algemene strekking van de brief werd hem mondeling medegedeeld.

De fractievoorzitter van UtrechtNu! geeft aan spijt te hebben dat hij niet verder heeft doorgevraagd en te snel heeft ingestemd met ondertekening zonder de zaak gedegen te onderzoeken. Hij verklaart dat hij zich echter niet onder druk gezet voelde om de brief te ondertekenen.

De fractievoorzitter van UtrechtNu! zegt dat hij op dat moment in de veronderstelling verkeerde dat een en ander wel goed was uitgezocht en reeds breder was besproken. Dat bleek achteraf niet zo te zijn. Naar eigen

zeggen heeft hij later ook nog navraag gedaan bij raadslid X. Uit dat gesprek kwam echter niets naar voren dat hij als 'bedreigend' beschouwde. Hij vond het dan ook een zwak verhaal. Als hij dit eerder had geweten, dan had hij naar eigen zeggen anders gehandeld en had hij de brief niet ondertekend.

8. Advies

De doelstelling van de opdracht was het doen van een onderzoek naar vermeend ongewenst gedrag en de burgemeester dienaangaande te adviseren. In onze vorige hoofdstukken zijn wij ingegaan op de onderzoeksbevindingen. In dit hoofdstuk komt ons advies aan de orde. In ons advies zullen wij ingaan op de volgende vragen:

- Hoe kan het handelen van betrokkenen rondom de stemming inzake de motie en de verzending van de brief door de gemeenteraad van Utrecht worden beoordeeld in het licht van geldende regelgeving, waaronder de eigen gedragscode?
- Welke vervolgstappen kunnen en/of dienen te worden ondernomen door de gemeenteraad van Utrecht?

Alvorens in te gaan op ons advies, eerst nog een korte recapitulatie van de bevindingen.

8.1 Recapitulatie bevindingen

Op 21 september 2023 is door een viertal fracties een motie ingediend met als titel 'Verbied koranverbrandingen en verscheuringen'. Een van die vier fracties was de fractie van DENK. Voorafgaand aan de stemming over deze motie heeft tijdens een schoring een gesprek plaatsgevonden tussen raadslid Y (de fractievoorzitter van DENK) en raadslid X (een raadslid van D66). Dit gesprek vond plaats op initiatief van raadslid X. Over wat er precies is gezegd tijdens dit gesprek lopen de verklaringen deels uiteen.

Gesprek 21 september 2023

Raadslid X heeft verklaard dat raadslid Y in het gesprek het belang van een 'voorstem' benadrukte en aangaf dat hij de uitslag op sociale media zou uitvergrooten en daarmee D66 zou 'exposen' als tegenstemmers. Daarbij maakte raadslid Y volgens raadslid X een handgebaar om zijn opmerkingen figuurlijk te ondersteunen. Raadslid X heeft verklaard dat raadslid Y het had over het 'exposen' van de D66 fractie en niet over het 'exposen' van hem als persoon/raadslid. Ook zei hij daarbij volgens raadslid X iets in de trant van: *'Je kent ons toch, dit gaan we uitvergrooten op sociale media'*. Volgens raadslid X glimlachte raadslid Y toen hij dat zei.

Raadslid Y heeft verklaard dat hij in het gesprek met raadslid X niet heeft gesproken over het blootstellen van raadslid X of zijn partij op sociale media. Volgens raadslid Y was hun gesprek duidelijk en eenduidig, zonder ruimte voor meerdere interpretaties of misverstanden.

Bij het gesprek zijn geen andere raadsleden of andere personen aanwezig geweest. Derhalve kan niet worden vastgesteld wat er precies is gezegd. De motie is diezelfde avond in stemming gebracht, waarbij een ruime meerderheid van de raad tegen de motie heeft gestemd.

Berichtgeving op sociale media

De volgende dag heeft raadslid Y een video online geplaatst (op Facebook en Instagram) over de motie en de uitslag van de stemming. In de video wordt onder meer in beeld gebracht – door middel van het delen van een foto van de stemuitslagen - wie tegen de motie heeft gestemd. Raadslid Y noemt in zijn video niet de naam van raadslid X of de fractie van D66. Ook de namen van andere fracties of raadsleden worden hierin niet genoemd. Evenmin wordt in de video een (expliciete) oproep gedaan om de tegenstemmers van de motie op wat voor manier dan ook lastig te vallen.

Ook een fractiemedewerker van DENK heeft die dag een facebookbericht geplaatst over de motie. Onder zijn bericht zijn, net als onder de video van raadslid Y, diverse reacties geplaatst. In een van die reacties heeft een persoon een foto van raadslid X geplaatst als zijnde een van de raadsleden met een moslimachtergrond die tegen de motie had gestemd.

Als gevolg van de berichtgeving heeft raadslid X negatieve reacties en/of haatmail ontvangen en heeft hij dat ervaren als bedreigend. Ook andere raadsleden hebben naar eigen zeggen negatieve reacties ontvangen.

Aanspreken raadslid Y

Uit onderhavig onderzoek volgt dat diverse fracties boos zijn geworden over de berichtgeving van DENK over de motie op sociale media (en de gevolgen daarvan) en hebben zij raadslid Y daarop aangesproken. Zij zijn van mening dat DENK de context van de motie niet goed heeft weergegeven, waardoor diverse raadsleden zich niet meer veilig voelen.

Ook raadslid X heeft raadslid Y hierop aangesproken, eerst telefonisch en later in een gesprek, in het bijzijn van zijn fractievoorzitter. Raadslid X heeft in dat gesprek onder meer aan raadslid Y gevraagd of zijn foto die in een reactie was geplaatst onder het bericht van de fractiemedewerker van DENK kon worden verwijderd. Ook heeft hij raadslid Y gevraagd om de reacties te modereren. Volgens raadslid X verliepen deze gesprekken onbevredigend en heeft raadslid Y zijn verzoeken afgewezen en heeft hij ook iedere verantwoordelijkheid van de hand gewezen. Dit hebben naar eigen zeggen ook de andere fractievoorzitters ervaren die raadslid Y hebben aangesproken op de berichtgeving op sociale media en de gevolgen daarvan.

Informeren burgemeester en griffier

Raadslid X en zijn fractievoorzitter hebben ook de burgemeester en de griffier ingelicht over de kwestie, wat ertoe heeft geleid dat de burgemeester en griffier met zowel raadslid X als raadslid Y het gesprek zijn aangegaan. Zij hebben er ook voor gezorgd dat de reacties die raadslid X had ontvangen, zijn onderzocht door de politie. Dit is een standaard protocol als raadsleden zich bedreigd voelen. Daaruit kwam naar voren dat er geen sprake was van strafbaar handelen en dat het doen van aangifte weinig zinvol was. De burgemeester en griffier hebben er ook voor gezorgd, mede op verzoek van raadslid Y, dat het onderwerp sociale media in combinatie met het delen van stemuitslagen onder de aandacht is gebracht van het dagelijks bestuur van de raad. In dat gremium, dat op 5 oktober 2023 bijeenkwam, is toen reeds aangekondigd dat een aantal fracties met een brief bezig was.

Raadslid X en zijn fractievoorzitter hebben de griffier en burgemeester niet ingelicht over het vermeende dreigement dat raadslid Y zou hebben geuit tijdens het gesprek op 21 september 2023. De burgemeester en de griffier hebben hiervan pas kennis gekregen nadat zij de brief hadden ontvangen.

Brief

Een aantal raadsleden heeft het er niet bij laten zitten dat raadslid Y naar verluidt iedere verantwoordelijkheid van de hand wees en heeft daarom actie ondernomen. Dit heeft geleid tot het idee van een brief. In dat kader is een whatsappgroep opgericht om het idee van de brief verder uit te werken. In deze groep zaten de raadsleden die negatieve reacties hadden ontvangen als gevolg van de berichtgeving op sociale media, alsmede een aantal fractievoorzitters (PvdA, D66, VVD en Student & Starter). In deze appgroep zijn – zo is ons verteld – onder meer diverse concept versies van de brief gedeeld en zijn afspraken gemaakt over de vertrouwelijkheid van de brief en de verdere verspreiding hiervan. De verklaringen die hierover zijn afgelegd door de leden van deze groep lopen op onderdelen uiteen of zijn soms tegenstrijdig. Zij hebben later ook geweigerd inzage in de appgroep te verlenen aan de onderzoekers, zodat wij een en ander niet hebben kunnen verifiëren.

Uit de verklaringen volgt in ieder geval dat raadslid X betrokken is geweest bij het opstellen van de brief. Tevens volgt uit de verklaringen dat is afgesproken dat de brief vertrouwelijk zou blijven en dat deze niet naar buiten zou worden gebracht. Ook is afgesproken dat de fractievoorzitters uit de appgroep de andere fractievoorzitters van de raad zouden benaderen met het verzoek om de brief mede te ondertekenen.

Dit heeft er uiteindelijk toe geleid dat 40 van de 45 raadsleden de brief hebben ondertekend. Raadslid Y is niet gekend in de brief en de totstandkoming ervan. De brief bevat een passage die betrekking heeft op het gesprek dat heeft plaatsgevonden op 21 september 2023 tussen raadslid X en raadslid Y. Uit onderhavig onderzoek volgt dat deze passage niet overeenkomt met de verklaring die raadslid X in onderhavig onderzoek over dat gesprek heeft afgelegd. Zo is het initiatief van het gesprek niet uitgegaan van raadslid Y, zoals verwoord in de brief, maar is raadslid X op raadslid Y afgestapt. Daarnaast heeft raadslid X verklaard dat raadslid Y in het gesprek op 21

september 2023 niet heeft gesproken over het ‘exposen’ van hem, zoals verwoord in de brief, maar over het ‘exposen’ van de fractie.

Verzending brief

De brief is op 12 oktober 2023 per email aan de burgemeester gestuurd, met alle raadsleden in cc. De email met de brief als bijlage is verzonden door de fractievoorzitter van de PvdA. Deze fractievoorzitter heeft de brief in bcc ook verstuurd aan een persoon buiten de raad (i.c. voorzitter van de lokale afdeling van zijn partij).

Zowel de brief als de email bevatten geen aanduiding waaruit af te leiden valt dat de brief vertrouwelijk was en dat deze niet mocht worden gedeeld met anderen. Reeds de volgende dag is door het AD over de brief gepubliceerd.

Raadslid Y heeft daarvan veel last gehad. Naar eigen zeggen is hij onder meer op zijn werk aangesproken op de kwestie en is hem daarbij voorgehouden dat deze kwestie consequenties voor hem zou kunnen hebben als werknemer.

8.2 Advies

In ons advies zullen wij ingaan op de volgende vragen:

- Hoe kan het handelen van betrokkenen rondom de stemming inzake de motie en de verzending van de brief door de gemeenteraad van Utrecht worden beoordeeld in het licht van geldende regelgeving, waaronder de eigen gedragscode?
- Welke vervolgstappen kunnen en/of dienen te worden ondernomen door de gemeenteraad van Utrecht?

8.2.1 Beoordeling

Het onderzoek heeft zich gericht op twee zaken; het gesprek dat op 21 september 2023 heeft plaatsgevonden tussen raadslid X en raadslid Y enerzijds en de gang van zaken rond de totstandkoming van de brief anderzijds.

Ten aanzien van het eerste onderwerp kan niet worden vastgesteld wat precies is gezegd tijdens dit gesprek. De verklaringen van raadslid X en raadslid Y lopen daarover uiteen. Raadslid Y ontkent, zoals later verwoord in de brief aan de burgemeester, dat hij heeft gesproken over het blootstellen c.q. ‘exposen’ van raadslid X op sociale media als hij tegen de motie zou stemmen. Hij verklaart dat hij überhaupt niet heeft gesproken over zaken als ‘exposen’ of blootstellen.

Raadslid X heeft bevestigd dat raadslid Y niet heeft gezegd dat hij hem persoonlijk zou ‘exposen’ c.q. blootstellen op sociale media als zijn fractie zou tegenstemmen. Hij verklaart dat raadslid Y wel heeft gezegd dat hij zijn fractie zou gaan ‘exposen’ als de fractie zou tegenstemmen. Deze verklaring roept de vraag op waarom dit in de brief later anders is verwoord. Mede gelet op het feit dat raadslid X zelf betrokken is geweest bij het opstellen van de brief en hij naar eigen zeggen een van de penvoerders van de brief is geweest.

Nu niet kan worden vastgesteld wat precies is gezegd tijdens dit gesprek, kan dit handelen verder ook niet worden beoordeeld in het kader van de op dat moment geldende (interne) regelgeving.

Feit is wel dat de fractie van DENK in zijn berichtgeving over de motie op sociale media in beeld heeft gebracht – door middel van het delen van een foto van de stemuitslagen - wie tegen de motie heeft gestemd. Raadslid Y heeft in zijn video de naam van raadslid X of de fractie van D66 echter niet genoemd. Ook de namen van andere fracties of raadsleden worden hierin niet genoemd. Evenmin heeft hij een (expliciete) oproep gedaan om de tegenstemmers van de moties op wat voor manier dan ook lastig te vallen. De vraag die daaruit voortkomt is in hoeverre raadslid Y verantwoordelijk zou kunnen worden gehouden voor de reacties die onder zijn berichten zijn verschenen en/of onder de berichten van een fractiemedewerker van hem. In een van de reacties onder het

bericht van zijn fractiemedewerker is een foto van raadslid X geplaatst en is daarbij verwezen naar het feit dat hij had tegengestemd. Als gevolg daarvan heeft raadslid X diverse negatieve reacties ontvangen.

Brief

Zoals hiervoor reeds is opgemerkt bevat de brief aan de burgemeester een passage die feitelijk onjuist is. In deze passage wordt raadslid Y beschuldigd van het uiten van een 'dreigement' tegen raadslid X. Omdat raadslid Y voorafgaand aan de verzending niet op de hoogte was van de inhoud van de brief, heeft hij zich hier ook niet tegen kunnen verweren. Het valt de opstellers van de brief naar onze mening te verwijten dat zij dit niet hebben geverifieerd bij raadslid Y. Zij hadden zich moeten realiseren dat dit een gevoelige passage betrof waarin feitelijk een raadslid werd beschuldigd van bedreiging c.q. intimidatie van een ander raadslid. Hoor en wederhoor was naar onze mening op zijn plaats geweest. Daarbij merken wij ook nog op dat de opstellers van de brief, voorafgaand aan de verzending hiervan, de burgemeester en/of de griffier ook niet hebben geïnformeerd over het vermeende dreigement, hetgeen wel in de geest van het onlangs vastgestelde protocol ongewenst gedrag zou zijn geweest. Daarin staat immers vermeld dat deze een bemiddelende rol zouden kunnen spelen. Daarbij merken wij op dat dit protocol formeel nog niet was vastgesteld.

In artikel 5.1 van de onlangs vastgestelde gedragscode³⁷ staat vermeld dat onder ongewenste omgangsvormen zaken worden verstaan als 'op de persoon spelen', 'grof taalgebruik' en 'ongefundeerde beschuldigingen van strafbaar gedrag aan het adres van raadsleden of andere fracties'. Naar onze mening is raadslid Y in de brief niet expliciet beschuldigd van strafbaar gedrag, maar in ieder geval wel van ongewenst gedrag. Nu deze beschuldiging aan het adres van raadslid Y in de brief feitelijk onjuist is geformuleerd, kan hierover worden opgemerkt dat het doen van een dergelijke beschuldiging op grond de nieuwe gedragscode kan worden gezien als een 'ongewenste omgangsvorm'.

Naar onze mening is dit echter niet het enige dat kan worden opgemerkt over de gang van zaken rond de brief. Binnen de appgroep is afgesproken dat de brief vertrouwelijk moest blijven en dat deze niet naar buiten zou worden gebracht. Op geen enkele wijze is dit echter kenbaar gemaakt aan de 45 raadsleden aan wie de brief per email is verstuurd. De brief en email bevatten hierover geen enkele aanduiding. Ook is de brief niet via een beveiligd emailsysteem verzonden.

Naar onze mening was het daarom naïef om te veronderstellen dat deze brief binnenskamers zou blijven. Enkele geïnterviewden hebben benoemd dat de brief bewust naar buiten is gebracht om raadslid Y in een negatief daglicht te stellen. Het onderzoek heeft daarvoor geen concrete aanwijzingen opgeleverd. Wel heeft de verzender van de brief verklaard, de fractievoorzitter van de PvdA, dat hij de email met de brief als bijlage in bcc naar een persoon buiten de gemeenteraad heeft verstuurd. Strikt genomen was dit in strijd met de intern gemaakte afspraken over de brief.

De gevolgen van uitlekken van de brief zijn groot (geweest) voor raadslid Y, niet alleen voor hem als raadslid maar ook als privé persoon. Naast fysieke en mentale klachten die hij heeft ervaren, is hij naar eigen zeggen op zijn werk door zijn leidinggevende aangesproken en is hem voorgehouden dat de kwestie ook voor hem als werknemer consequenties zou kunnen hebben.

Resumerend

Het voorgaande neemt niet weg dat het voorstelbaar is dat raadsleden niet blij zijn geweest met de wijze waarop de fractie van DENK de motie in haar berichtgeving heeft 'geframed', met als gevolg dat collega-raadsleden met haatmail en/of negatieve reacties zijn geconfronteerd. Deze raadsleden voelden zich daardoor onveilig. Het is dan ook begrijpelijk dat raadsleden hierover een discussie binnen de raad op gang wilden brengen en daarbij de burgemeester wilden betrekken. Dit is ook in lijn met de nieuwe gedragscode en het nieuwe Protocol ongewenst gedrag. Doordat bij de totstandkoming van de brief op onderdelen onvoldoende zorgvuldig is gehandeld, is de brief echter zijn doel (deels) voorbijgeschoten en is de focus van het doel van de brief verschoven naar de

³⁷ Deze gedragscode was nog niet in werking getreden op het moment dat de brief is verzonden.

passage over het vermeende dreigement, met onderhavig onderzoek als gevolg. Raadslid Y heeft veel last ondervonden van de onjuist geformuleerde passage in de brief, mede omdat de brief ondanks gemaakte afspraken op straat is komen te liggen. Naar onze mening had de brief ook zonder de gewraakte passage verstuurd kunnen worden en had dit geen afbreuk gedaan aan het doel van de brief. Dit had de gemeenteraad van Utrecht een hoop gedoe kunnen besparen.

8.2.2 Vervolgstappen

Gelet op hetgeen in de vorige paragraaf is besproken, adviseren wij de burgemeester om de gemeenteraad de volgende zaken in overweging mee te geven:

- Het intrekken van de brief van 12 oktober 2023, dan wel deze in geredigeerde vorm, zonder de betreffende passage inzake het dreigement, opnieuw aan te bieden aan de burgemeester;
- Het aanbieden van excuses aan raadslid Y terzake de passage in de brief over het vermeende dreigement en dit ook openlijk kenbaar te maken;
- Het organiseren van verzoeningsgesprekken tussen raadslid Y en raadslid X en tussen raadslid Y en de leden van de zogeheten whatsappgroep;
- Het onderwerp omgang met sociale media (opnieuw) agenderen in het fractievoorzittersoverleg dan wel in een ander gemeentelijk gremium.

9. Tot slot

Deze rapportage mag uitsluitend worden aangewend ten dienste van de doelstelling van de opdracht. Het is niet toegestaan deze rapportage – of delen daaruit – zonder toestemming van Partners in Integriteit aan te wenden voor andere doeleinden.